

Handlingsveileder for å motvirke skolefravær i Lillestrømskolen

[Undertittel]

1 Innhold

Bakgrunn for veilederen	3
Hva er ufrivillig bekymringsfullt fravær, når oppstår det og hvordan har de det?	3
Skolens rutiner, oversikt og oppfølging av fravær	7
Fraværsføring	7
Skolens ledelse	8
Skolefraværskoordinator ved skolen	8
Kontaktlærers ansvar	9
Læringsmiljø	9
Samarbeid skole - hjem	10
Bekymringsfullt fravær (målrettede tiltak)	12
Tiltakstrapp	13
Trinn 1: Kontakt med hjemmet	14
Trinn 2: Kartleggingssamtale	14
Trinn 3: Undersøkelse/kartlegging og Aktivitetsplan/Tiltaksplan	15
Trinn 4: Evaluering	16
Trinn 5: Tverrfaglig drøftinger	16
Tverrfaglige møter	17
Komplekst bekymringsfullt fravær (intensive tiltak)	19
Oppfølging av eleven/ Laget rundt eleven	19
Samarbeidspartnere i kommunen	21
Pedagogisk-Psykologisk Avdeling	21
Skolehelsetjenesten	21
Psykisk helse og Familiestøtte (PHFS)	22
Barnevernstjenesten	23
Henvise til BUP	23
Verktøy og maler	24
Forebyggende nivå /universelle tiltak	24
Første kontakt med hjemmet	24
Første kontakt med hjemmet – støtte til første telefon hjem	24
Elevsamtale	25
Støtte til samtale med elever om vanskelige tema:	25
Sosiogram	27
Relasjonssirkelen	28
Bekymringsfullt fravær (Målrettede tiltak)	31
Hva gjør kontaktlærer?	31
Pedagogisk analyse og tiltaksbank	32
Andre mulige verktøy/kartlegginger og tiltak	38

Defokusert kommunikasjon	38
Gradering eller skaleringsskjema.....	38
«Sånn vil jeg ha det på skolen».....	39
Snakke med barn	39
Toleransevindu.....	39
Vektøykassen og de tre gode hjelpere	39
Individuell ukeplan	40
Undervisning i hjemmet, i en begrenset periode	40
Digital undervisning	41
AV1-robot.....	41
Alternativ opplæringsarena	41
Fritak fra opplæringsplikten	41
Litteraturliste:	43

Takk til PP-tjenestene i Oslo og Nittedal
for inspirasjon og hjelp med innholdet i
veilederen.

Bakgrunn for veilederen

De fleste barn og unge går på skolen frivillig uten problemer. Det er likevel noen elever som av ulike grunner har vansker med å komme seg på skolen. For å fange opp elever med slike vansker er det viktig at skolen har gode rutiner for å oppdage, handle og følge opp elevene.

Formålet med denne veilederen er å sikre at alle skolene i Lillestrøm har felles rutiner ved bekymringsfullt fravær som skal sikre økt skolenærvær, [Rutine for oppfølging av elevfravær i Lillestrømskolen](#). Videre er det et mål med veilederen å støtte skolene at det er viktig å sette inn tiltak så tidlig som mulig og gjerne også i samarbeid med andre instanser/hjelpetjenester i kommunen. Målgruppen er alle ansatte i skolen og skolens støttetjenester i saker som omhandler bekymringsfullt fravær.

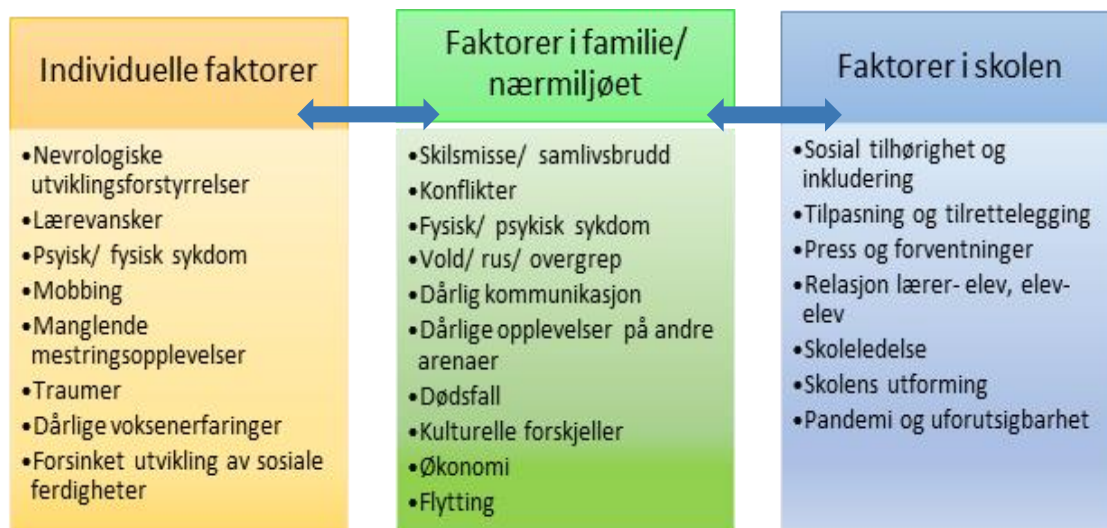
Hva er ufrivillig bekymringsfullt fravær, når oppstår det og hvordan har de det?

Skolefravær deles ofte inn i gyldig fravær, ugyldig fravær og bekymringsfullt fravær. Gyldig fravær er fravær ved sykdom, innvilget permisjon, legetime, tannlegetime og lignende hvor foreldre gir beskjed til skolen eller hvor elevene har sykemelding eller annen dokumentasjon fra lege. Om en elev har høyt gyldig fravær er det likevel viktig at lærere følger opp, ettersom høyt fravær kan være bekymringsfullt selv om det er gyldig. Ugyldig fravær er fravær som ikke er gitt beskjed om eller dokumentert, enten enkelttimer eller hele dager. Både elever med gyldig og ugyldig fravær kan få et alvorlig skolefravær, og derfor bør skolene ha en grense for når de skal følge opp både gyldig og ugyldig fravær.

“Fravær fra undervisningen og det sosiale fellesskapet i skolen, gyldig eller ugyldig, av et omfang/en hyppighet som medfører bekymring knyttet til elevens faglige utvikling, samt elevens sosiale tilhørighet og utvikling.”

(Ingul, 2011)

Det er mange mulige årsaker til bekymringsfullt skolefravær. Årsakene er ofte sammensatte og påvirker hverandre. Listen under gir kun eksempler på noen faktorer som påvirker eleven emosjonelt, sosialt og faglig – både hjemme, på fritiden og på skolen.

Bekymringsfullt fravær kan oppstå gjennom hele skoleløpet, men det er en økt risiko i forbindelse med skolestart og overganger fra for eksempel barneskole til ungdomsskole. Det kan også oppstå i forbindelse med bytte av skole, ved oppstart etter ferier og etter perioder med sykdom.

Oppmøtevanskene begynner ofte i det små, med fravær i noen enkelttimer, deler av dagen eller enkelte dager. Det er foreldrene som først møter disse vanskene hjemme i at barnet vegrer seg for å gå på skolen. Dette viser hvor viktig det er å tematisere fravær på foreldremøter og å vise foreldrene at terskelen for å ta kontakt med skolen er lav. Ofte blir fraværet tydeligere og mer alvorlig på ungdomsskolen når forventningspresset øker.

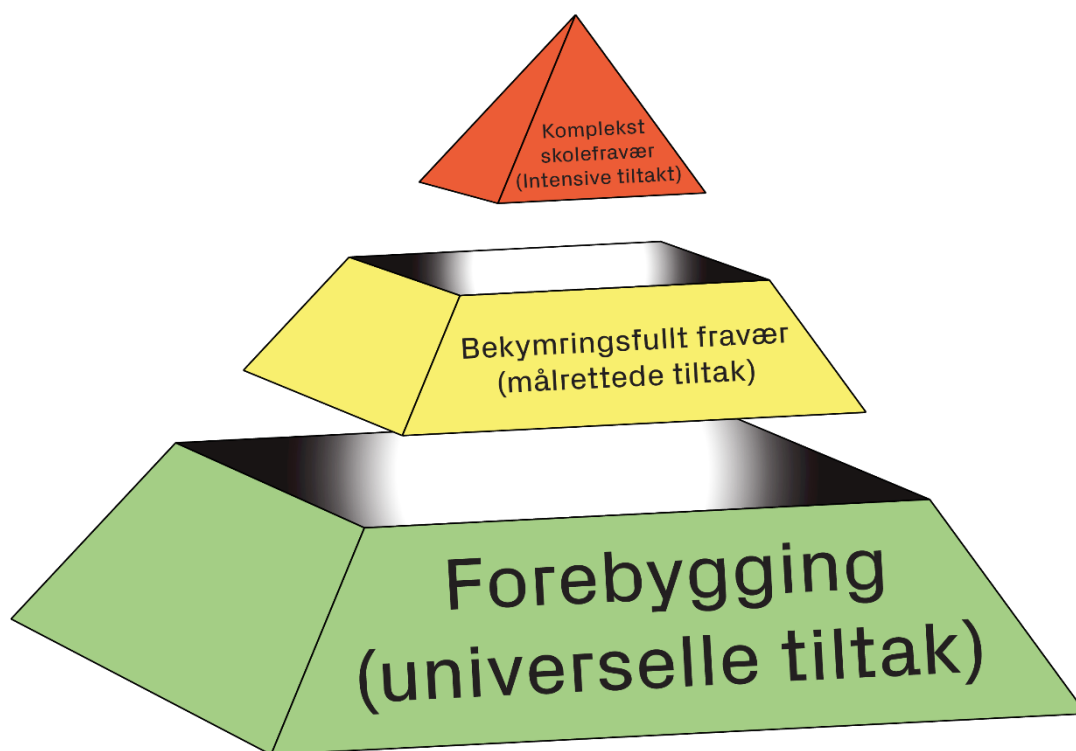
Det er viktig å merke seg at barn og unge som unnlater å møte på skolen ikke først og fremst gjør dette fordi de ikke vil, eller mangler foreldre som stiller opp. Som oftest er det en kombinasjon av flere årsaker som ligger bak det bekymringsfulle fraværet. Mange barn og unge som ikke får til å gå på skolen, ønsker egentlig å gå, men greier det ikke. De har det vondt og det gir seg ofte utslag i kroppslige plager som vondt i mage, kvalme og hodepine. De får kanskje ikke sove og ender ofte med å snu døgnnet. De kan gråte, rase og hyle om morgenen, og sette seg fysisk til motverge. De aller fleste foreldrene prøver så godt de kan ut fra egen kapasitet å følge opp sine barn, men i noen tilfeller kan barnas bekymring for egne foreldre også være en årsak i skolefravær.

Det er foreldrenes ansvar at barnet får opplæring i skole. Det å ikke mestre å få barnet sitt på skolen gir foreldrene en følelse av å ikke strekke til og ikke være gode nok foreldre. I møte med fortvilte foreldre bør skolen og støtteapparatet rundt være lyttende og vise forståelse, samtidig som de stiller noen krav til hva foreldrene bør gjøre (Havik, 2023).

Ved alvorlig skolefravær kan det i noen tilfeller være like viktig med trygging og relasjonsbygging mot foreldre som til eleven. Et godt samarbeid er nødvendig for vellykket tilbakeføring til skolen, og oppnås best ved en åpen, praktisk og løsningsorientert holdning.

Handlingsveileder

Veilederen presenterer arbeid med fravær basert på pyramiden «response to intervention» (Kearney og Graczyk, 2014).

Pyramiden belyser hvordan innsatsen for å begrense skolefravær bør vektlegges. Ved å legge hovedinnsatsen på nivået for forebygging vil det gjøre at det blir mindre behov for innsats på nivåene over. Dette vil bidra til at eleven og de foresatte raskere vil kunne få den hjelpen de har behov for og at man kan løse fraværproblematikken på

et lavt nivå. Dette vil igjen føre til mer effektiv bruk av ressurser og frigjøre kapasitet hos ledelse og lærere.

I tillegg til fraværspyramiden vil handlingsveilederen presentere en tiltakstrapp for bruk i skolen, samt vedlegg og maler som kan benyttes i dette arbeidet. Både pyramiden og tiltakstrappen sees i sammenheng med BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats) og [rutine for psykososialt skolemiljø i Lillestrømskolen](#).

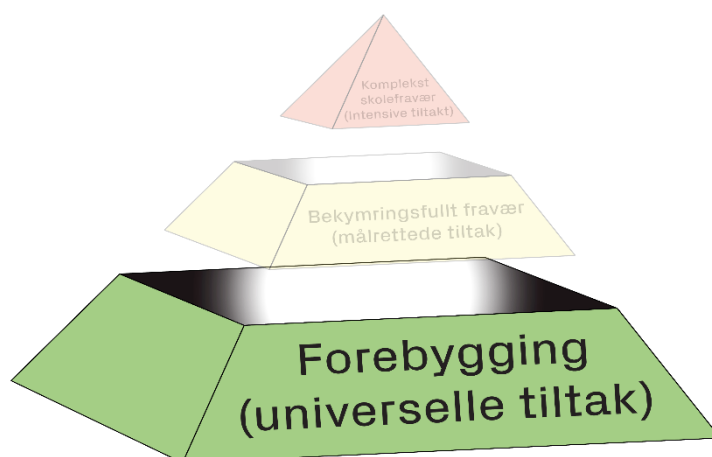
Forebygging (universelle tiltak)

I det forebyggende arbeidet er innsatsen på nederste del i pyramiden. Forebyggende tiltak gjelder alle elever og har som mål å forebygge alle typer skolefravær.

Tiltak som er med å forebygge fravær kan være gode systemer for fraværregistrering og oppfølging, et godt læringsmiljø, en forutsigbar og trygg skolehverdag, og godt skole-hjem samarbeid.

«Skoler som har etablerte rutiner for oppfølging av fravær, har et bedre grunnlag for å oppdage, analysere og å behandle fraværet på en hensiktsfull måte»

(Havik, 2023)

Skolens rutiner, oversikt og oppfølging av fravær

I Lillestrøm kommune har vi en kommunal rutine for [oppfølging av elevfravær i Lillestrømskolen](#).

Skolen skal ha interne rutiner for oppfølging av fravær med utgangspunkt i den kommunale rutinen.

Skolens rutine kan gjerne være beskrevet som et årshjul eller en årlig oversikt.

Fraværsføring

Alle skoler i Lillestrøm skal ha et godt system for fraværregistrering. Det er ledelsen på skolen som er ansvarlig for opplæring av dette til sine ansatte. Hvis fravær blir registrert på en systematisk måte i alle timer, kan kontaktlærere og skolens ledelse tidlig oppdage elever med fravær i timer, dager, fag eller aktiviteter som fraværet er knyttet opp mot (Havik, 2023). Slik kan skolen ha mulighet til å kunne se mulige mønstre i fraværet til eleven. En kan da oppdage om fraværet er knyttet opp mot spesielle fag, lærere, aktiviteter eller om det kommer i forbindelse med oppstart på dagen, helger eller ferier.

Ifølge Forskrift til opplæringsloven § 3-38 plikter skolene til at alt av fravær skal registreres. Ny opplæringslov §10-6 (kommer 1.8.2024) sier «*Elevane skal vere aktivt med i opplæringa og følgje skolereglane. Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at elevar med fravær frå opplæringa blir følgde opp. Elevane kan bli pålagde å gjere oppgåver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid*»

Alle skoler skal derfor legge timeplan i Vigilo. Dette er en forutsetning for at skolen skal kunne føre og registrere fravær, og slik også kunne følge det opp.

Noen elever har egne avtaler som er laget i samarbeid med skole og hjem. Dette kan være avtaler om kortere skoledager grunnet sykdom eller andre årsaker som blir dokumentert i elevmappen. Her skal også alt av fravær registreres på ordinær måte. Det vil si at de timene eleven ikke er i ordinær skole skal føres som fravær. Avtalen/sykemeldinger kan legges ved som forklaring på fravær ved innsøking til Videregående skole.

Kontaktlærer skal daglig føre fravær i Vigilo. Timelærere kan registrere fravær i Vigilo, som kontaktlærer deretter signerer.

Skolens ledelse

Skolens ledelse har ansvar for å sette av nok tid og ressurser til kompetanseheving av personalet. Både PPA (Pedagogisk psykologisk avdeling) og PHFS (Psykisk helse og familiestøtte), og helsesykepleier på skolen kan bidra med kompetanseheving.

Skolens ledelse må sørge for at det etableres gode strukturer og rutiner for å følge opp elevfravær, og sikre at alle kjenner til og følger skolens rutiner.

Skolens ledelse må sikre at alle ansatte har opplæring i fraværshåndtering.

Ledelsen på skolen skal gi informasjon om elevers rett til et trygt og godt skolemiljø, regler for gyldig og ugyldig fravær og oppfølging ved elevfravær til:

- ansatte på personalmøte før skolestart på høsten og minner om rutinen ved oppstart etter jul.
- foreldre på foreldremøte på våren før oppstart på 1. og 8. trinn, samt ved oppstart av hvert nytt skoleår
- elevene ved at kontaktlærer orienterer ved oppstart av hvert nytt skoleår.

Tema på foreldremøter:

1. Skolens rutiner for oppfølging av fravær
2. Hvordan og hvorfor skolen tar kontakt ved fravær
3. Betydningen av tilstedeværelse
4. Betydningen av gode kveldsrutiner (leggetid, skjermbruk) og morgenrutiner

Skolens ledelse skal oppnevne en ansvarlig for oppfølging og koordinering av alvorlig fravær på skolen.

Skolefraværskoordinator ved skolen

Alle skoler skal ha en ansvarlig for koordinering og oppfølging av elever med stort fravær. Denne personen har som oppgave å samarbeide tett med de andre instansene involvert, og til enhver tid ha oversikt over fravær i skolen. Det vil være viktig å ha kunnskap om hvordan hente ut fraværstall fra Vigilo og følge opp disse. Det vil være nødvendig å samarbeide tett med helsesykepleier og kontaktlærere, samt å drive informasjons- og utviklingsarbeid internt på skolen. Skolen bør vurdere om de ønsker å etablere et eget team som har fokus på dette området.

Skolefraværskoordinator skal

- Ha et tydelig mandat og klart beskrevet ansvarsområdet
- Sikre at timeplan blir lagt i Vigilo innen tidsfrist

- Lage årshjul for informasjon for skole, foresatte og elever i henhold til rutinen, og sikre gjennomføring av denne.
- Holde oversikt over elevfraværet på skolen til enhver tid/ hente ut tall fra Vigilo
- Sikre kunnskap om bruk av verktøyene i handlingsplanen for å kunne støtte kontaktlærere i arbeidet, og drive utviklingsarbeid på skolen i temaet
- Sikre samarbeid med helsesykepleier på skolen
- Være en samtale/drøftingsperson for kontaktlærere i skolefraværssaker

Kontaktlærers ansvar

Kontaktlærer skal ha god oversikt over fravær i sin klasse og i sine fag. Faglærer melder fra om alle typer fravær til kontaktlærer, som følger opp og ser om det er et mønster i fraværet.

Kontaktlærer skal ha direkte kontakt med foresatte om fravær, og snakke med eleven om fraværet (etter alder og modenhet). Kontaktlærer kontakter foresatte/elev samme dag dersom eleven ikke møter på skolen. Støtte til dette arbeidet kan de få gjennom helsesykepleier og/eller skolefraværskoordinator.

Se tiltakstrapp for mer detaljert beskrivelse av oppfølgingen. Se også vedlegg for detaljert bilde av ansvarsområdene.

Læringsmiljø

Alle elever har rett på et godt og inkluderende læringsmiljø, et miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Alle voksne på skolen er ansvarlige for å sikre at elevene har en trygg skolehverdag og et godt læringsmiljø.

Det er funnet sammenheng mellom utrygt/dårlig skolemiljø og skolefravær. Studier viser også at godt læringsmiljø fører til mindre skolefravær.

I Lillestrøm kommune skal alle skolene følge [Kvalitetsplan-skole - Læringsmiljø](#).

Kvalitetsplanen er til støtte

for lærere og skoleledere i arbeidet med å forbedre læringsmiljøet. Læringsmiljøet består av ulike miljømessige faktorer i skolen, som:

«Læringsmiljø er definert som de samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forholdene på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel.»

Et godt læringsmiljø og lærerens kompetanse i klasseledelse er viktig for alle elevers utvikling, men spesielt for elever som strever faglig og/eller sosialt.»

(Utdanningsdirektoratet)

Lærerens forventninger og støtte til elevene: Lærerne har høye og uttalte forventninger til alle elever uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn og støtter og hjelper alle elevene aktivt i læringsarbeidet.

Elevenes trivsel og skolens sosiale miljø: Alle elever trives sosialt godt på skolen, og det er et inkluderende elevfellesskap gjennomgående uten konflikter, mobbing og andre former for krenkelser.

Lærerens klasseledelse og håndhevelse av regler og normer: Alle lærere utøver en tydelig klasseledelse, og de framstår som trygge og tydelige voksne i skolen. Det er både ro i timene og aktiv deltagelse fra elevene. Læreren inngår i en sosial og faglig relasjon til den enkelte elev, har kompetanse til å lede klassen og et undervisningsforløp og har faglig og fag didaktisk kunnskap.

Overganger: Skolehverdagen består av flere små og store overganger, som overgang fra friminutt til skoletime, oppstart etter ferie, overgang fra barneskole til ungdomsskole. Forutsigbarhet, god oversikt og støtte i overgangene kan være med på å dempe stress hos elever.

Samarbeid skole - hjem

Gode rutiner for kommunikasjon mellom hjem og skole er viktig, for mer om skole-hjem samarbeid se i [Kvalitetsplan for læringsmiljø](#).

Skolenærvær skal være et tema i kontakten mellom skole og hjem. Videre skal skolen allerede på første foreldremøte gå gjennom forventninger til skolenærvær og rutiner ved skolefravær med foresatte. Informasjon om hvordan skolen møter elever med bekymringsfullt fravær må være tilgjengelig for alle.

BTI (Bedre Tverrfaglig Innsats)

I Lillestrøm kommune vil vi sammen skape en oppvekst preget av trivsel, trygghet og livsmestring gjennom tidlig innsats og inkluderende fellesskap. Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI) skal bidra til gode oppvekstsvilkår for barn og unge, og sikre et godt samarbeid med deres foreldre ved at tjenestene samhandler godt på alle nivå. Målet er å forebygge, oppdage og sette inn riktige tiltak til elever det er bekymring rundt. Se <https://bti.lillestrom.kommune.no/>.

BTI er et handlingsforløp som er illustrert gjennom fire nivåer fra 0-3. Målet er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd i oppfølgingen.

Nivåene i BTI samsvarer med antall tjenester involvert i sakene. Dette vil ofte bety at jo flere tjenester som er involvert, jo mer sammensatt er sakene. I tverrfaglig

sammenheng fargekodes disse, med at nivå 0 og 1 betegnes som grønne saker, nivå 2 gule saker og nivå 3 røde saker.

Nivå 0: Avklarer om det er grunn til bekymring (grønne saker)

Nivå 1: Beskriver innsats innenfor hver enkelt tjeneste (grønne saker)

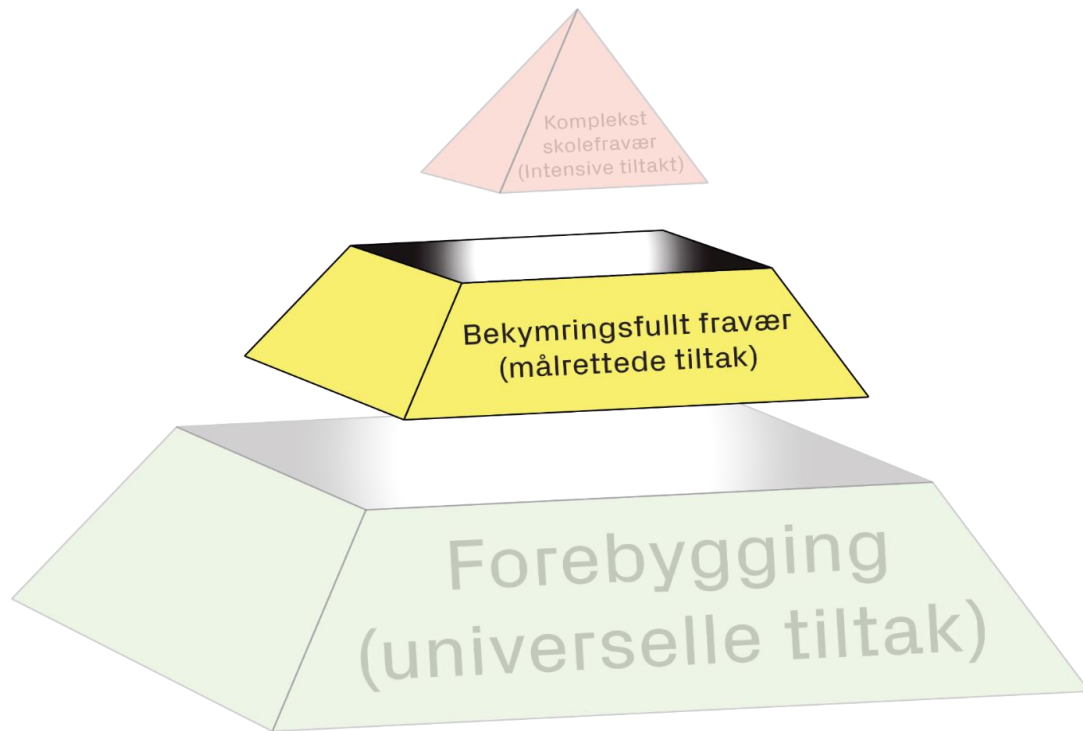
Nivå 2: Beskriver enkelt tverrfaglig samarbeid mellom fortrinnsvis to tjenester (gule saker)

Nivå 3: Beskriver mer omfattende tverrfaglig samarbeid mellom flere tjenester i kommunen (røde saker)

Fraværarbeidet i skolen og trappetrinns modellen er tett linket opp til BTI, og stegene her vil kunne kjennes igjen i nivåene til BTI.

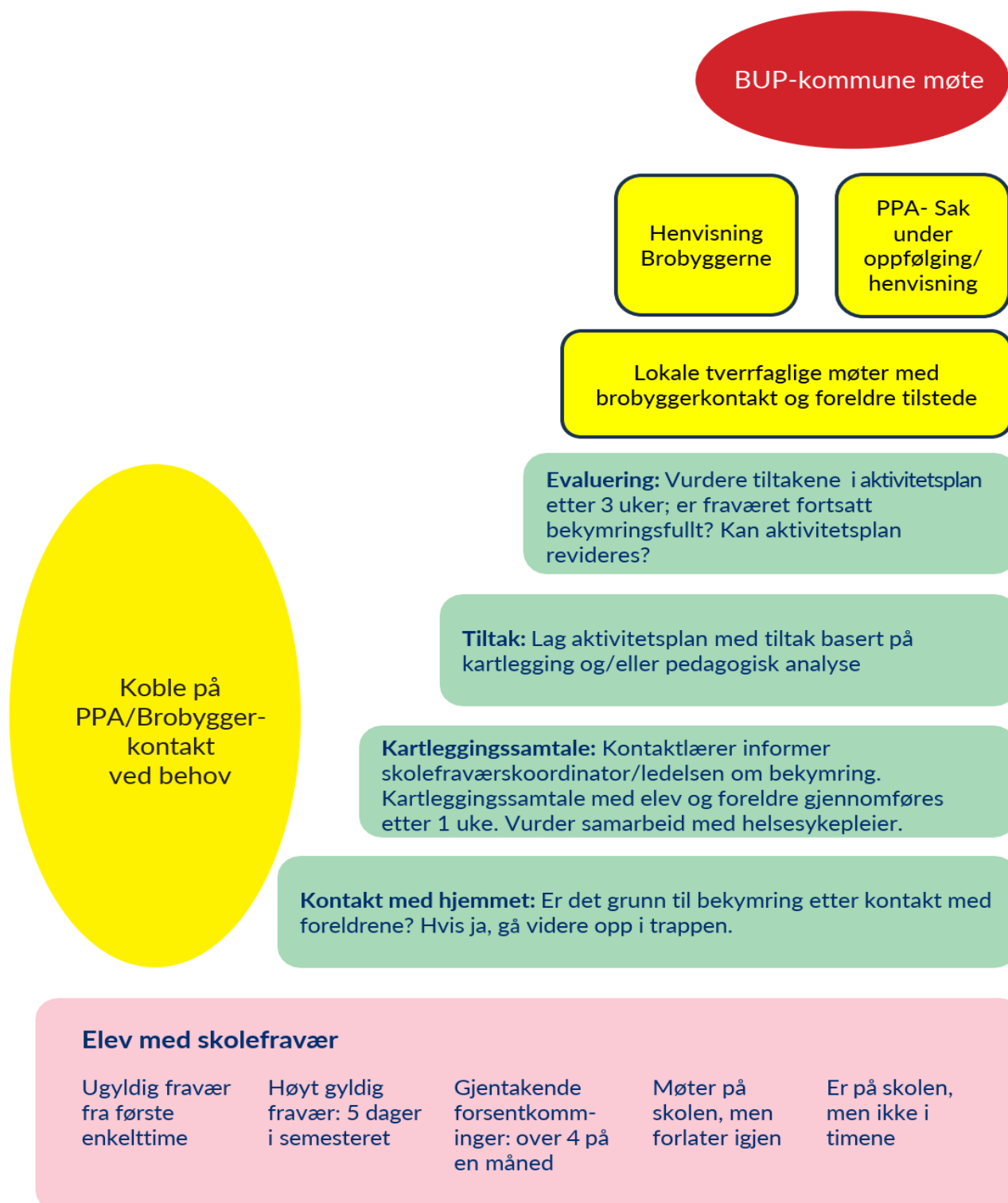
Bekymringsfullt fravær (målrettede tiltak)

Ved bekymringsfullt fravær, i pyramidens midterste del, arbeides det med målrettede tiltak for enkeltelever.

Tiltakstrapp

Det er skolen som er den profesjonelle part og som har ansvar for å drive arbeidet fremover. Det anbefales at skolen følger de anbefalte frister i tiltakstrappen.

Trinn 1: Kontakt med hjemmet

Som kontaktlærer er du ansvarlig for å kontakte hjemmet ved bekymring. Dette vil gjelde for

- **første times ugyldig fravær, og for lengre typer fravær,**
- **høyt gyldig fravær (5 dager i strekk),**
- **forsentkomninger over 4 på en måned (over 15 minutter for sent),**
- **hvis eleven møter på skolen, men forlater den igjen samt når eleven er på skolen, men ikke inne i timene. Elever som forlater timer og er borte i over 15 minutter.**

Lærer bør vurdere om det er best å snakke med eleven før kontakt med foresatte og om den ønsker støtte i dette arbeidet.

Hensikten med kontakten er å informere om fraværet og å undersøke hvorvidt det er konkrete årsaker til at eleven har vært/er borte fra skolen. Dersom fraværet helt klart har naturlige årsaker som ikke gir grunn til bekymring, holder det at samtalen dokumenteres i Vigilo. Det kan være mange årsaker til at fraværet gir grunn til bekymring. Dersom du etter samtalen fortsatt er bekymret, eller usikker, skal du gå til neste trinn i trappen og avtale møte med elev for foresatte for å kartlegge mulige årsaker og sette inn tiltak.

Ofte kan det være diffuse somatiske eller psykiske vansker som er årsaken til fraværet. Dette kan gjelde også for gyldig fravær over tid. Hvis fraværet skyldes sykdom, kan det likevel være lurt å avtale en kartleggingssamtale. Selv om det kan være gode grunner til fraværet, vil fravær over tid påvirke elevens faglige og sosiale tilhørighet. Samtalen vil også skape en arena for å snakke om mulige forebyggende tiltak for videre fravær som kan settes i gang, og skape en arena for medvirkning for eleven i egen skolehverdag.

Ved bekymring eller uro/usikkerhet ved fraværet kan man drøfte sak på lokalt tverrfaglig møte med helsesykepleier, PPA og ledelsen ved skolen. Skolen skal ha en skolefraværskoordinator som er ansvarlig for oppfølging og koordinering av elever med stort fravær, og dette er en god samarbeidspartner.

For forslag til analyse før samtale og punkter til første telefonsamtale, se **vedlegg**.

Trinn 2: Kartleggingssamtale

Når du som kontaktlærer fortsatt etter telefonsamtalen med hjemmet er bekymret eller usikker på fravær, skal du gå videre med kartleggingssamtaler. Kontaktlærer inviterer foresatte og elev til samtale der hensikten er å kartlegge mulige årsaker og omstendigheter rundt fraværet. Lærer må vurdere når det er best å snakke med foreldre og elev sammen, eller om det er best å samtale med foreldre og elev hver for

seg. Det er viktig å få frem elevens stemme. Foresatte skal kalles inn til en kartleggingssamtale **innen en uke etter første kontakt om fraværet**.

Det er viktig at en kartleggingssamtale gir deg informasjon om både elevens psykososiale klassemiljø og elevens faglige fungering. I forkant av samtalen er det derfor lurt å ha innhentet informasjon fra andre på skole som kan ha informasjon om dette. Her kan helsesykepleier på skolen være en viktig samarbeidspartner inn. Det må da foreligge samtykke fra elev og/eller foresatte (alt etter alder på barnet/ungdommen).

Trinn 3: Undersøkelse/kartlegging og Aktivitetsplan/Tiltaksplan

De aller fleste elever som har fravær fra skolen opplever ikke skolemiljøet som trygt og godt. Neste steg er derfor å utarbeide en aktivitetsplan i henhold til Opplæringsloven §12. Følg [Rutine for psykososialt skolemiljø i Lillestrømskolen](#). Lillestrøm har også egne rutiner for hvordan håndtere meldinger om krenkelse eller mobbing, og ledelsen kan her ta kontakt med Beredskapsteam mot mobbing ([Beredskapsteam mot mobbing](#)). Hvis undersøkelsene rundt elevfraværet viser at det kan skyldes forhold ved skolemiljø, MÅ det utarbeides en aktivitetsplan. Det kan i tillegg lages en tiltaksplan som beskriver helhetlige tiltak fra laget rundt eleven. Denne tiltaksplanen ligger også i Vigilo.

Basert på kartleggingssamtalene med elev og foresatte, og andre kartlegginger/undersøkelser som skal gjennomføres (sosiogram, skolegårdsundersøkelse, elevtrivselsundersøkelse, pedagogiske analyse) skal det utarbeides en aktivitetsplan. Jo raskere tiltak settes i gang og jo større intensitet det er i tiltakene, jo større er sjansene for å redusere fraværet. I **en periode på tre uker** prøves aktivitetsplanene ut for å se om individuell tilrettelegging for eleven fører til større grad av mestring av skolehverdagen og mer oppmøte på skolen. Målet er normalisering av skolehverdagen, men det kan i en periode være nødvendig med reduserte dager med tilstedeværelse for å gradvis bygge opp mestring, og en individuell timeplan med forutsigbare dager/timer.

Hjemmeundervisning anbefales sjeldent da dette kan bli en opprettholdende faktor, men i noen tilfeller kan dette benyttes for å etablere relasjon med eleven eller gradvis tilnærme seg skole. Drøft gjerne dette med PPA hvis det er usikkerhet rundt hvorvidt det kan være et godt tiltak. Alternative opplæringsarenaer er også et tiltak som sjeldent vil anbefales, men som i noen tilfeller kan være gunstig som et ledd i tilbakeføring til skolehverdag, hvis andre tiltak ikke fungerer. Det foreligger egne rutiner for bruk av Alternativ opplæringsarena i Lillestrøm kommune, og disse sakene skal alltid drøftes med PPA før det drøftes med foresatte.

Mal for aktivitetsplan og tiltaksplan ligger i Vigilo. Maler for samtaler og kartlegginger ligger som vedlegg i denne handlingsplanen og i Vigilo.

Trinn 4: Evaluering

Etter tre uker med utprøving av tiltakene i planen, skal disse evalueres. Evalueringen skal tydeliggjøre hvorvidt målet i planen er nådd og om tiltakene har vært rette og effektive.

Dersom tiltakene har hatt effekt og målet er nådd, eller er på god vei til å nås, lages det en ny avtale og opprettholdende tiltak eller at man bestemmer seg for å følge nøye med på fravær videre. Dersom evalueringen viser at tiltakene ikke har hatt effekt, må det vurderes om noen av tiltakene skal endres eller om skolen skal gå videre til å ta opp saken på lokalt tverrfaglig møte der Brobyggerkontakt og PPA er til stede sammen med foreldrene.

Trinn 5: Tverrfaglig drøftinger

Skolen bør drøfte eleven på lokalt tverrfaglig møte dersom aktivitetsplan og tiltak ikke fungerer slik som ønsket og fraværet til eleven fortsatt er bekymringsfullt. *Husk at samtykke må innhentes fra foresatte/elev før drøfting tverrfaglig.*

Her kan man sammen med foreldrene, Brobyggerkontakt, PPA og skolehelsetjenesten drøfte saken, få råd og veiledning til arbeidet videre. Her kan man også drøfte hvorvidt saken bør løftes videre, i tråd med BTI, til *sentralt tverrfaglig råd, BUP-kommune møte eller Brobyggerne*. [Rutine for lokalt og sentralt tverrfaglig møte i Lillestrømskolen](#)

Trinn 6: Henvisning videre til Brobyggerne

Det vises til tiltakstrappen i handlingsveileder. Det forventes at før skole tenker henvisning til Brobyggerne, er denne tiltakstrappen fulgt. Dette vil innebære at kartlegginger er gjennomført.

Kartlegginger forventet gjennomført av skole/helsesykepleier ved skole, og finnes som PDF filer i samsvar:

- Elevsamtale
- Foreldresamtale
- Relasjonssirkel
- Sosiogram/skolegårdsundersøkelse
- Pedagogisk analyse gjennomført, og aktivitetsplan foreligger. Aktivitetsplanen skal være prøvd ut og evaluert etter tre uker før kontakt.

Når disse kartleggingene er gjennomført, og tiltak og aktivitetsplan ikke viser progresjon i fravær skal eleven løftes frem i lokalt tverrfaglig møte med brobyggerkontakt til stede. Brobyggerkontakt er til stede i lokale tverrfaglige møter hvor også foreldrene er til stede minimum tre ganger pr semester. Henvisning til Brobyggere ligger som mal/standardtekst P360 og sendes via P360 til Psykisk helse og familietjeneste og PPA. Vedlagt skal kartleggingene og aktivitetsplan/tiltaksplan

legges. Enkelte vedlegg som skal legges ved henvisningen vil bli produsert i Vigilo. Vedleggene må arkiveres i P360 før vi henvisningen sendes. Dokumenter som er produsert i Vigilo blir arkivert i P360 når de sendes ut til foresatte.

Brobyggerne har inntaksmøte fredager. Brobyggerne tar kontakt med foreldre og skole innen en uke etter inntaksmøte.

I Brobyggersaker er det skole som er stafettpinneholder. Skole kaller inn til samarbeidsmøter ved behov og skriver referat som legges i elevmappen. Brobyggere eller skole kan lede møte etter avtale.

Tverrfaglige møter

Rutine for lokalt og sentralt tverrfaglig møte i Lillestrømskolen

- **Lokalt tverrfaglig møte**

Alle skoler skal ha faste lokale tverrfaglige møter i tråd med kommunens rutiner. På dette møte deltar skoleledelsen, kontaktperson fra PPA, skolehelsesykepleier og aktuelle lærere knyttet til enkeltsaker ved behov. Foreldre og eventuelt elev kan delta der dette er hensiktsmessig. Skolen eier og er ansvarlig for dette møte. Her oppfordres det til å gjøre skolefravær til et fast punkt i møteagendaen. Skolens egne rutiner og strukturer kan drøftes, forebyggende tiltak fremheves samt at enkeltsaker diskuteres tidlig i forløp. Dette samsvarer med BTI nivå 2.

- **Sentralt tverrfaglig møte**

Sentralt tverrfaglig møte kan være aktuelt dersom det er behov for et tverrfaglig blikk fra flere instanser og/eller om det har vært rask fall i barnets/ungdommens fungering/funksjon. Her deltar faste personer fra PPA, Psykisk helse og familiestøtte, skolehelsetjenesten, barnevernstjenesten, Tjenestetorg for barn, unge og familier og eventuelt andre fagpersoner ved behov. Dette samsvarer med BTI nivå 3.

Det er opprettet egne rutiner for hvordan man melder saker til Sentralt tverrfaglig møte.

- **BUP-kommune møte**

BUP-kommune møte er en arena hvor ledere av Psykisk helse og familiestøtte (PHFS), Bo og Miljøtjenesten avd. 3 (BOOM 3), Tjenestetorg barn, unge og familier, Barnevernet, PPA og skolehelsetjenesten sitter sammen med representant fra BUP. Hensikten med dette møte er muligheten til å drøfte allerede aktive saker i BUP eller saker hvor det er ønske om mulig samarbeid med BUP. PPA, BUP eller PHFS kan melde saken opp.

- **Brobyggerne**

Brobyggerne er et ambulant tverrfaglig spisskompetanseteam organisert under Psykisk helse og familiestøtte, og er et felleseie for oppveksttjenestene og helsetjenestene i Lillestrøm kommune. Målgruppen for Brobyggerne er barn og unge i alderen 6–18 år og deres familier og målet er å forebygge utvikling av skolefravær både på et forebyggende nivå og for enkeltbarn og -ungdom. Formålet med Brobyggerne er å styrke kommunens arbeid med skolenærvær gjennom å fungere som et spisskompetanseteam på området.

Teamet har bred kompetanse innen psykologi, familiearbeid og pedagogikk og skal bidra med veiledning og støtte til laget rundt barn og ungdom som strever med skolenærvær. Tiltaket skal berøre både individ- og systemnivå, slik at flere barn og unge opplever inkludering, deltakelse og mestring gjennom trygge, nyttige og samarbeidende tjenester. Hovedmålet for oppfølgingen av enkeltbarn/ungdom er å få barnet og ungdommen tilbake på skolen så raskt som mulig.

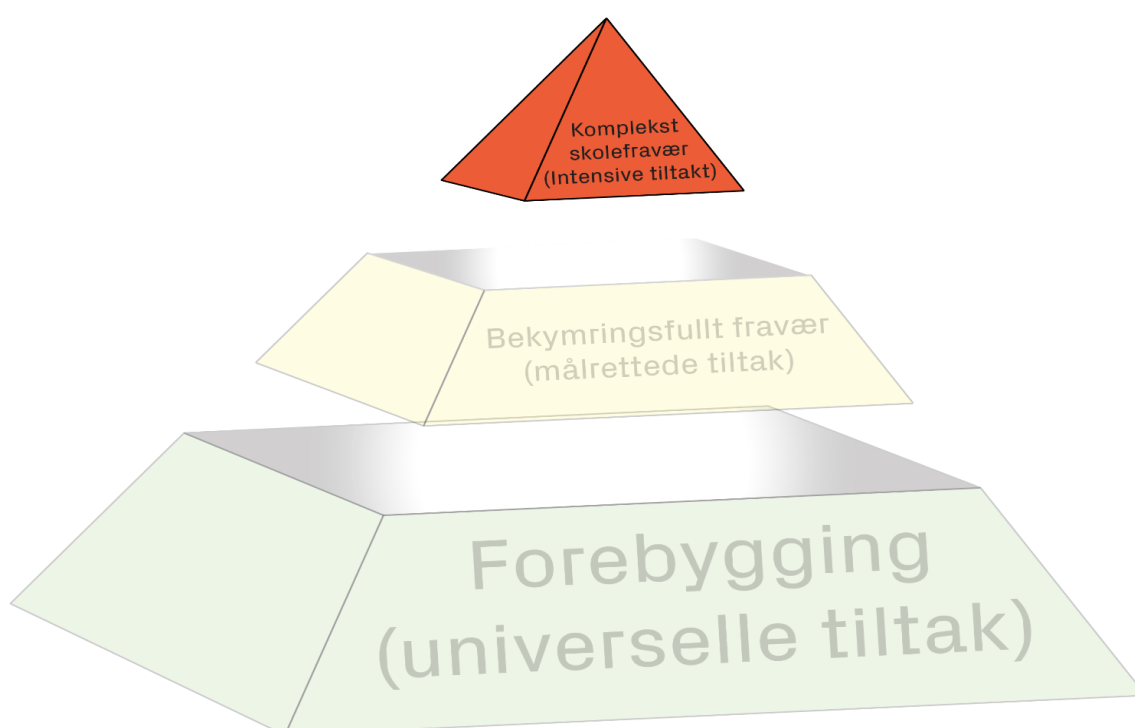
Brobyggerarbeidet har også som mål å styrke kompetansen i barnehage, skole og støttetjenester, samt tydeliggjøre ansvar, oppgaver og roller for å sikre god ressursbruk, bedre kvalitet og økt kompetanse og kapasitet i tjenestene.

Grunnleggende sett handler Brobyggerarbeidet om å fremme økt livsmestring, bedre psykisk helse og tilhørighet til læringsfellesskap for flere barn og unge. Brobyggerne jobber derfor med både utdanning og helse samtidig.

Brobyggerne skal være gode lagspillere og bidra med sin kompetanse til felles forståelse og innsats rundt de barna og ungdommene som er i risiko eller allerede strever med skolenærvær.

Komplekst bekymringsfullt fravær (intensive tiltak)

Ved komplekst skolefravær arbeides det på pyramiden sitt øverste nivå. Skolefravær har ofte hatt varighet over en lengre periode, og har sammensatte årsaker som krever intensiv tverrfaglig innsats. Ofte er det flere kommunale og statlige instanser inne samtidig og arbeider både med elev, foreldre og miljøet rundt eleven.

Oppfølging av eleven/ Laget rundt eleven

For å hjelpe en elev med alvorlig skolefravær tilbake til skolen, bør det etableres et lag rundt eleven. Skolen har ansvar for å drive arbeidet fremover, og koble på ulike tjenester og instanser.

Laget bør bestå av eleven selv, foreldre, en fra ledelsen på skolen og pedagogene som skal jobbe tett med eleven. Dersom eleven er henvist til PP-tjenesten, bør også PP-rådgiveren være en naturlig deltaker. Når andre instanser er inne, må det vurderes i

hvilken grad de skal delta. De involverte må være kjent med hverandre, og det må være tydelig hvilke oppgaver den enkelte har. Eleven må også kjenne til oppgavefordelingen. De ulike deltakerne vil kunne belyse elevens sårbarheter fra ulike synsvinkler og profesjoner. I laget rundt barnet bør dette være på plass:

Laget rundt elever med skolefravær må sikre at:

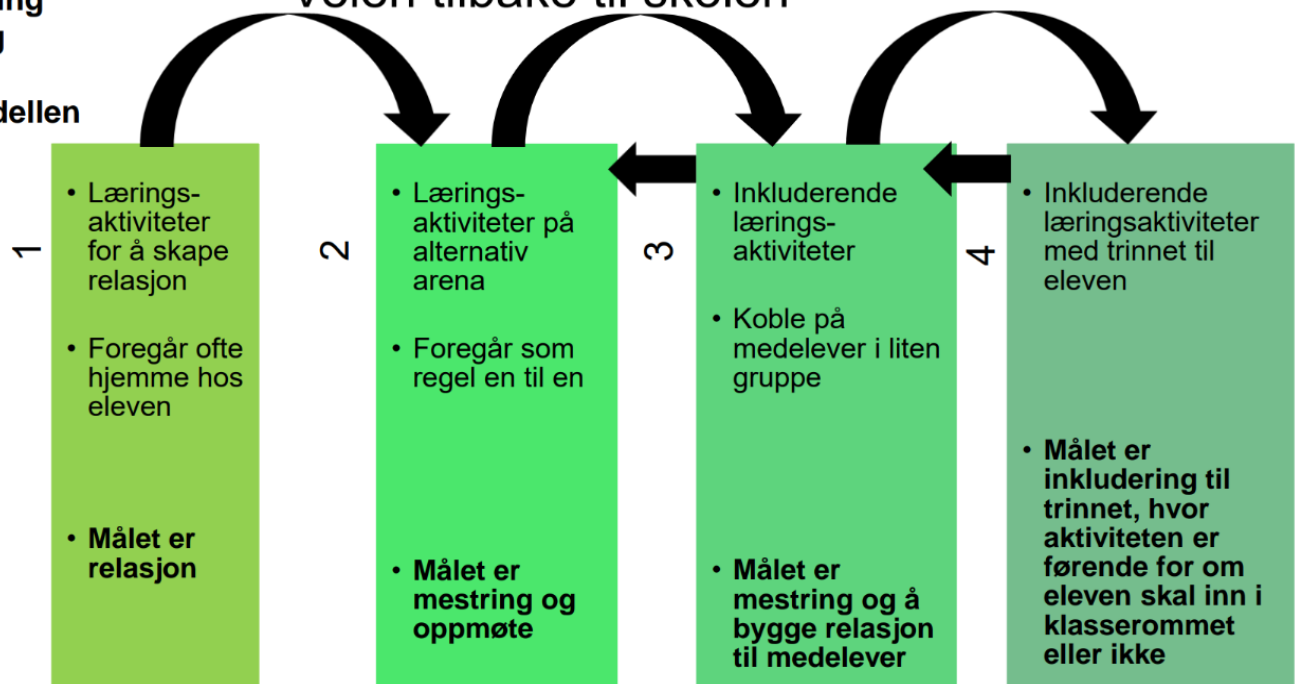

Laget rundt eleven bør bruke RIM modellen i arbeidet med å få eleven tilbake på sokolen og inn i klasserommet.

**Relasjon
Inkludering
Mestring**

RIM-modellen

Veien tilbake til skolen

Samarbeidspartnere i kommunen

Kommunen har plikt til samarbeid og samordning etter Opplæringsloven §15-8. Dette innebærer en plikt både til samarbeid på system- og individnivå, og samordningsplikt for et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. I de tilfeller der det er flere helse- og omsorgstjenester inne som det er behov for å koordinere, kan det være hensiktsmessig å etablere en ansvarsgruppe eller koordinator for eleven. Dette søker de foresatte selv om via kommunen sin nettside ([Tildeling barn, unge og familier](#)).

Pedagogisk-Psykologisk Avdeling

PPA ønsker at skolene så tidlig som mulig drøfter bekymringsfullt fravær (enten anonymt eller med foreldrenes samtykke). Alle skoler har en skolekontakt som deltar fast i skolens lokale tverrfaglige møte.

I tverrfaglig møte skal skolekontakt, i samråd med skole og hjem, vurdere om det er aktuelt med henvisning til PPA for å vurdere behov for individuell tilrettelagt opplæring. Ved behov for deltagelse i flere samarbeidsmøter over tid, men ikke behov for sakkyndig vurdering eller veiledning, kan saken henvises som «annet» med spesifisering av behov, etter avtale med skolekontakt. PPA kan være med å vurdere om det er behov for å involvere andre instanser.

PPA skal bidra med å foreslå tiltak og støtte skolen i å utarbeide tiltak eller aktivitetsplan for enkelt elever. Tiltakene PPA foreslår tar utgangspunkt i Kvalitetsplan læringsmiljø (psykososialt miljø, egenledelse, klasseledelse, samarbeid skole-hjem, relasjoner (lærer-elev, elev-elev). Tiltak kan også omhandle tilpasning av faglig innhold, struktur og organisering av elevens skolehverdag.

PPA har to ansatte som har en del av sin stilling inn i Brobyggerne. Det samarbeides tett mellom skolekontakt og PPA-brobygger i brobyggersaker.

Skolehelsetjenesten

På alle skolene i kommunen er det helsesykepleier. Helsesykepleier skal bidra i samarbeid rundt barn og ungdom som har bekymringsfullt skolefravær. Skolehelsetjenesten skal delta på lokale tverrfaglige møter (se rutine) og de har en fast representant på Sentralt tverrfaglig møte. Helsesykepleier skal ha kjennskap til barn og unge som har bekymringsfullt skolefravær på sin skole, og være involvert i utforming av tiltak. Det skal være et tett samarbeid mellom helsesykepleier på skolen og skolenærværskoordinator. I de tilfeller en skole ikke har helsesykepleier avtaler skolen med seksjonsleder for gjeldende skolehelsetjenestedistrikt alternative løsninger. Skolehelsetjenesten kan henvise til fastlege hvis det er behov for somatisk undersøkelse. Se også retningslinjer for samarbeid mellom skole og skolehelsetjenesten [Nasjonal faglig retningslinje skolehelsetjenesten](#).

Tjenestetorg barn og unge

- Tildeling barn og unge

Bekymringsfullt skolefravær er i seg selv ikke et grunnlag for å søke om helse- og omsorgstjenesten fra Tildeling barn og unge. Barn og unge med skolefravær kan imidlertid ha andre utfordringer som gjør at de oppfyller vilkår for helse- og omsorgstjenester. Helse- og omsorgstjenester kan være avlastning, BPA, støttekontakt, eller koordinator/barnekoordinator. Det innvilges ikke helse- og omsorgstjenester i skole- og/eller SFO-tiden. Det oppfordres til å ta kontakt med Tildeling barn og unge for å drøfte saker anonymt, før foreldrene gis informasjon om helse- og omsorgstjenester.

- Koordinerende team

Barn som oppfyller vilkår for helse- og omsorgstjenester, kan bli tildelt en koordinator eller barnekoordinator. Koordinator sitt ansvar er å sørge for koordinering av det samlede tjenestetilbudet som familien, barnet og ungdommen mottar. Det innebærer blant annet at koordinator skal sørge for nødvendig samarbeid innad i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, samarbeid med spesialisthelsetjenesten og andre velferdstjenester, der dette er nødvendig for å tilby et koordinert tjenestetilbud. Barnekoordinatoren skal legge til rette for at tjenester samarbeider og at det er avklart hvem som er ansvarlig for å yte ulike tjenester. Skolen har et selvstendig ansvar for tilrettelegging og opprettholdelse av et godt skole-hjem-samarbeid, også i de sakene hvor koordinator/barnekoordinator er inne.

Psykisk helse og Familiestøtte (PHFS)

PHFS er en viktig samarbeidspartner når det er mistanke om psykiske helseplager/rus og/eller der det er behov for foreldreveiledning knyttet til skolefravær. De er også en viktig drøftingspartner i skolefraværssaker. PHFS leder sentrale tverrfaglige møter og BUP/kommunemøter, og kan inviteres til å delta på lokale tverrfaglige møter ved behov.

Det er lav terskel for å ta kontakt å drøfte skolefraværssaker og bekymringer med PHFS og det oppfordres til at skole, PP-rådgivere og/eller foreldre tar kontakt.

Skole, PPA, helsesykepleier og andre samarbeidsinstanser kan ringe PHFS sin kontakttelefon og drøfte bekymringer/avklare behov for samarbeid eller deltagelse på møter. Foreldre kan selv ta kontakt via henvendelsesskjema på nettsiden eller kontakttelefonen.

PHFS kan i skolefraværssaker gjennomføre helhetlig kartlegging og tilby behandling og veiledning i form av samtaler og ulike kurs til barn, unge og foreldre.

Barnevernstjenesten

Bekymringsfullt skolefravær er i seg selv ikke et grunnlag for å sende bekymringsmelding til barnevern, på lik linje med at ikke atferd alene gir grunnlag for bekymringsmelding. Barnevernstjenesten skal kobles på om det er bekymring for alvorlig omsorgssvikt. Ved bekymring eller usikkerhet, oppfordres det til å ringe barnevernstjenesten og drøft saken anonymt. Ved behov for støtte og hjelp i hjemmet i skolefraværssaker, kan barnevernstjenesten være aktuell samarbeidspartner om foreldrene selv ønsker/samtykker og PHFS ikke vurderes tilstrekkelig.

Henvise til BUP

Dersom barnet/ungdommen har psykiske vansker av moderat til alvorlig grad, viser fall i funksjon og kommunale tiltak er blitt utprøvd, men ikke hjelper, kan det være aktuelt å henvise til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP). Fastlege og barneverntjenesten kan henvise til BUP. Dersom kontaktlærer opplever at henvisning til BUP kan være aktuelt, oppfordres det til å løfte dette tema inn i lokalt tverrfaglig råd før dette drøftes med foreldre. Dersom PHFS følger opp barnet/ungdommen skriver de et vedlegg som kan følge ved henvisningen.

Verktøy og maler

Forebyggende nivå /universelle tiltak

Første kontakt med hjemmet

Første kontakt med hjemmet – støtte til første telefon hjem

Kontaktlærer tar kontakt med hjemmet for å snakke om fraværet for å oppklare bekymringen samme dag bekymringen oppstår. Vurder om du bør snakke med eleven før du ringer hjem.

Forslag til telefonsamtale hjem

1. Skaff deg oversikt over elevens fravær og om det er et mønster i fraværet:
 - Hvilke dager har eleven fravær? (Er det bestemte dager?)
 - Er det flere enkeltstående dager (tannlege, magevondt, hodepine, vurderingssituasjoner og lignende) eller mange dager i strekk? (omgangsyke, influensa osv.)
 - Kommer eleven ofte sent eller går fra timer?
2. Ring foreldre og fortell at du tar kontakt angående elevens fravær og at skolen satser på tidlig innsats ved fravær, og at det er derfor du tar kontakt.
3. Beskriv elevens fravær (etter analysen i punkt 1). Spør foreldrene hva de tenker om fraværet.
4. Undersøk om eleven ser ut til å trives ved skolen, eller om foreldrene opplever at elevens mistrives eller gruer seg til noe ved skolen.

Elevsamtale

Ifølge opplæringsloven har elever rett på minst en samtale med lærer i halvåret. Samtale med elever er et godt utgangspunkt for å finne ut hvordan eleven opplever læringsmiljøet på skolen. Eksempel på spørsmål under er veiledende. Ved å stille mest mulig åpne spørsmål vil gi eleven mulighet til å snakke fritt og forteller om det den er opptatt av. For elever som strever med å snakke fritt, kan et skjema med mer lukkede spørsmål eller gradering være en god støtte for samtalen.

Se mal for elevsamtale i Vigilo, under Kap. 12 – Spørsmål til elevsamtale

Støtte til samtale med elever om vanskelige tema:

- Still åpne spørsmål som gir eleven mulighet til å svare mer enn ja/nei, og som er undrende både i innhold og måten de blir presentert på.
- Gi eleven nok tid til å svare og tål litt stillhet.
- Når eleven har gitt et svar; stopp opp og utforsk nærmere det som er sagt uten å måtte få frem egne tanker og opplevelse.
- Oppsummer det eleven sier med jevne mellomrom, slik at eleven kan bekrefte om en har oppfattet riktig.
- Det kan være nyttig å ta utgangspunkt i konkrete situasjoner. Jo yngre eleven er jo mer konkret bør en være. Eks «da du kom inn skoleporten i dag morges, hvordan hadde du det da?».
- For å støtte eleven i å uttrykke sin egen opplevelse kan det være nyttig å presentere noen alternative opplevelser og la eleven velge det som passer. Eks. «Noen barn/ungdommer som er borte fra skolen kan være nervøse for hva de andre barna vil tenke hvis de kommer tilbake, mens noen ikke vil tenke så mye på det. Er det noe du tenker på?» For å få et best mulig inntrykk av elevens opplevelse kan det være nyttig å bruke skalaer. Eks «Du har sagt at du er redd for å holde en presentasjon. Hvis vi ser på en skala fra en til ti, der ti er kjemperedd og en er bare litt redd, hvor redd er du når du skal holde en presentasjon?»
- Bruk nok tid til å fokusere på det som fungerer og hva som gjør at det fungerer.

Fokuser på elevens mestring!

Se også <https://www.snakkemedbarn.no/> og <https://bti.lillestrom.kommune.no/> for

Kartleggingssamtale med foresatte

Mal ligger i Vigilo – hva heter malen?

Kartleggingsverktøy relasjoner

Sosiogram

En måte å få overblikk over relasjoner mellom elever på er gjennom å bruke et sosiogram. Et sosiogram er en visuell oversikt over relasjoner i en klasse.

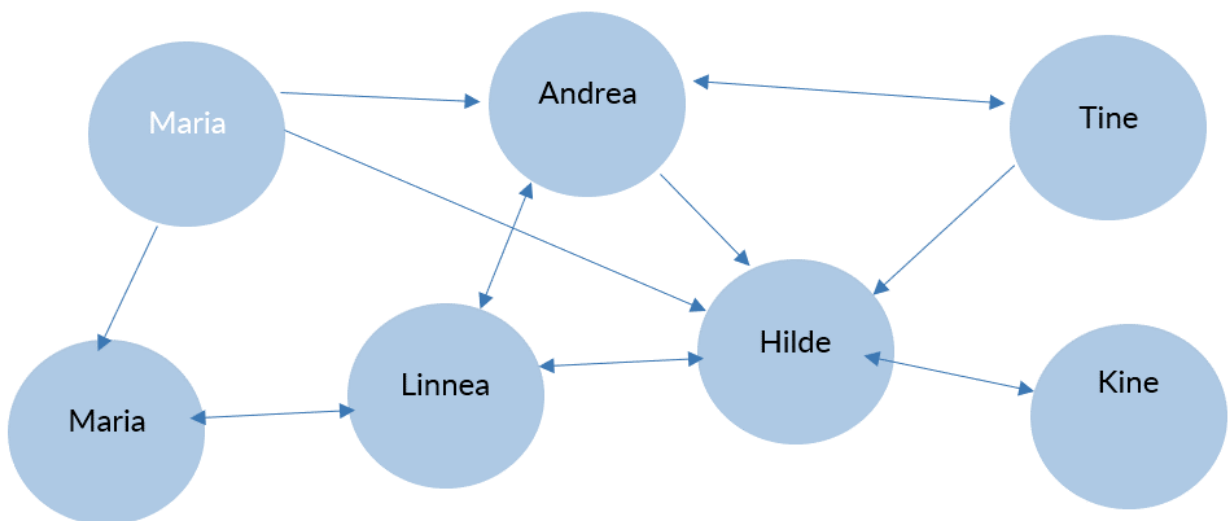
Oppskrift:

Still hver elev et enkelt spørsmål som sier noe om hva de tenker om de andre elevene i klassen for eksempel:

- Hvem liker du å leke med i friminuttene?
- Hvem stoler du på i klassen?
- Hvem vil du helst ha gruppearbeid sammen med?

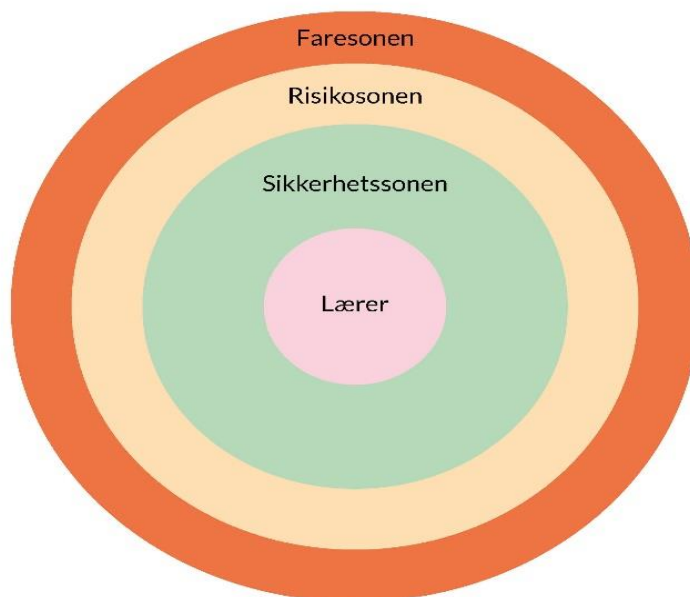
Elevene får si/skrive opp til tre andre elever.

Lag deretter en oversikt der hver elev er en sirkel. Sett piler mellom sikelene. Se etter hvilke elever som velger hverandre gjensidig, eller ensidig. Er det noen som ikke har noen piler?

Relasjonssirkelen

Ved å bruke relasjonssirkelen kan lærerne få en god oversikt over hvilke elever de har en **god**, **usikker** eller **svak** relasjon til.

Oppskrift:

Plasser elevene i følgende soner:

1. Sikkerhetssonen
 - de elevene du er sikker på at du har en positiv og utviklingstøttende relasjon til
2. Risikozonen
 - de elevene du har litt lite kontakt med og hvor du er litt usikker på relasjonen
3. Faresonen
 - de elevene du har en problematisk relasjon til, eller som du strever med å komme i posisjon til.

Dersom du plasserer en elev i faresonen, bør du gjøre de til «fokuselever» og gi de ekstra oppmerksomhet for å komme i posisjon til å endre relasjonen.

Dersom det er flere voksne i samme klasse bør resultatene sammenlignes. Diskuter resultatene, hva de kan skyldes og hva dere kan sette inn av tiltak for å bedre relasjonene.

Skolegårdsundersøkelse:

Tegn opp eller bruk utskrift av et kart over skolegården og bygningen. La eleven selv tegne inn hvor hen kjenner seg trygg og hvor det kjennes utrygt og snakk litt om hvorfor og hvordan dette kjennes i kroppen.

Dette kan hjelpe til å finne ut av hvor man bør sette inn ekstra tiltak eller om det er steder på skolen man må jobbe ekstra med tryggheten på.

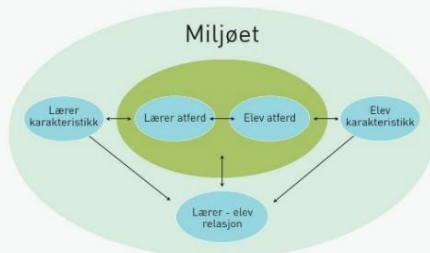

Ulike perspektiver på relasjonsbygging

Det har de siste tiårene blitt et stadig sterkere fokus på relasjonen mellom pedagog og elev, og viktigheten av denne i pedagogisk sammenheng. Kvaliteten i denne relasjonen har positiv sammenheng med elevers emosjonelle og kognitive utflyt (Wubbels et al. 2015; Pianta et al. 2012), og utgjør en sentral del når det gjelder utviklingen av et godt læringsmiljø. God relasjonskvalitet vil også i neste omgang kunne påvirke pedagogens arbeidsmiljø gjennom blant annet økt jobb tilfredsstillelse.

I denne plakaten skal vi se på fire ulike innfallsvinkler på relasjonsbygging:

Wubbels et al. (2015): lærer – elevrelasjonen og klasseledelse
Baumrind, D. (1991): autoritativ rolle
Mead, G.H. (1934): spillingsprosessen
Pianta et al. (2012): emosjonell støtte

Wubbels et al. (2015)

En modell for relasjoner

Wubbels et al. (2015) har utviklet en modell som gir et bilde av hvordan en utvikler relasjoner gjennom kvaliteten i interaksjoner. Interaksjoner kan bli sett på som ulike møtepunkter som oppstår i møtet mellom pedagogen og eleven(e), fra første gang de møtes og framover i tid. Slike interaksjoner blir sett på som byggesteiner i utviklingen av relasjoner. De må også forstås som sirkulære, slik at de som inngår i interaksjonen gjensidig påvirker hverandre. Pedagogen påvirker eleven(e), som igjen påvirker pedagogen. En relasjon mellom pedagog og elev kan forstås som en generalisering av meningen de opplever i interaksjonene med hverandre. Kvaliteten i relasjonen som disse interaksjonene har skapt vil igjen legge føringer for den neste interaksjonen.

Et sentralt spørsmål blir da hvordan pedagogen utvikler kvalitet i interaksjonene (møtepunktene) med elevene sine? Det at læreren kan forstå og komme i positiv kontakt med elevene på et emosjonelt nivå blir nevnt som eksempel på kvalitet i interaksjonen. Som vi ser av modellen kan også elever og lærere ha ulike karakteristikk, noe som igjen virker inn på interaksjonene.

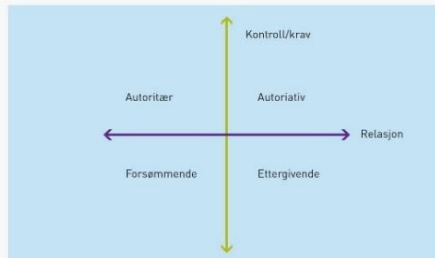
Det er to nivå å forholde seg til, lærerens relasjon med en individuell elev og med en gruppe eller klasse elever. Wubbels påpeker at vi bør fokusere begge disse to nivåene for å øke vår bevissthet når det gjelder relasjonsbygging. Poenget er å bevisstgjøre lærere på at begge nivå gir ulike muligheter for å utvikle gode relasjoner. Individuell relasjonsbygging kan trolig skape større grad av nærhet, mens den kollektive «treffer» flere elever på en gang.

Spillingsteori

Spillingsteori (Mead 1934) handler blant annet om hvordan vi spiller oss i andres responser, og at disse prosessene er sentrale i selvbilde utviklingen. En forenklet modell av spillingsprosessen viser hvordan A har et utspill til B, som tolker dette utspillet. Deretter gir B respons til A som igjen tolker dette (T). Utgitte responser og tolkningen av disse, vil utgjøre et viktig grunnlag for selvbildeutviklingen. God perspektivtaking, og kvaliteten i den, er en forutsetning for å få til disse prosessene. Perspektivtaking kan enkelt forklart dreie seg om å sette seg inn i elevens tankeverden, vise interesse for og ha evne til å forstå den andre og kommunisere med. Pedagogen må reflektere over sine responser til elevene, og spille inn på en måte som stimulerer deres selvbildebygging på en positiv måte.

Utarbeidet av Pål Roland. Nasjonalt senter for læringsmiljø og allerdiferensiering, UIS.
Kontaktinformasjon: pal.roland@uis.no

Det autoritative perspektivet

Baumrind (1991)

Baumrind (1991) sin modell tar utgangspunkt i to brede dimensjoner: relasjon og krav/kontroll. Ulike varianter av disse dimensjonene danner grunnlaget for fire voksenroller: autoritativ (varm og tydelig/høy på krav), ettergivende (varm, med mindre grad av krav), forsømmende (lav på varme og liten grad av krav) og autoritær (høy på krav/kontroll og lav på varme). I denne framstillingen skal vi fokusere den autoritative rollen, da den ser ut til å skape best forutsetninger både for sosial og faglig læring (Wentzel 2002; Walker 2009; Ertesvåg & Roland 2013).

Det er kombinasjonen av relasjonsvarme og krav/kontroll som ser ut til å skape gode læringsmiljø. Kravene og grensene må settes på en respektfull måte, som tar utgangspunkt i elevens modenhetshnivå og medvirkning. Relasjonsvarmen må være grunnleggende, og vi må se på normdanningen som en læringsprosess. I klasserommet befinner læreren seg kontinuerlig i dynamikken mellom disse aksene, og må balansere det i relasjon til ulike elever.

Eksempler på relasjonsbygging er:

Perspektivtaking, småprat, aktiviteter, mestringsopplevelser, kvalitetstid med noen elever (banking time), god stemning.

Eksempler på krav/kontroll er:

Rutiner og forutsigbarhet i det daglige arbeidet, krav til god atferd, støttende grensesetting, krav til innsats.

Emosjonell støtte

- Positivt klima
- Perspektivtaking
- Sensitivitet i kommunikasjon

Pianta et al. (2012)

Emosjonell støtte

Emosjonell støtte er et sentralt begrep i Pianta og kollegaers teoretiske overbygning for interaksjon mellom pedagog og elever (Pianta et al. 2012; Pianta 1999). Det teoretiske rammeverket ligger til grunn for CLASS, et observasjonssystem utviklet for ulike aldersgrupper fra barnehage til videregående skole.

Positivt klima omhandler blant annet fysisk nærhet til elevene, positive samtaler, vennlighet, entusiasme, positive kommentarer og respektfull atferd.

Sensitivitet i kommunikasjonen fra læreren omhandler for eksempel bevissthet når det gjelder signaler fra elevene, det å sjekke ut eventuelle problemer, gi støttende responser til elevene, tilpasse tempoet i opplæringen, hjelpe elevene når de har vansker, være bevisst på velvære hos elevene.

Perspektivtaking til elevene dreier seg blant annet om å vise fleksibilitet, følge ideer som kommer fra elevene, kople innholdet til elevenes livsverden, stimulere elevengasjement og autonomi, skape elevsamarbeid.

REFERANSER:

- Baumrind, D. (1991).** Parenting styles and adolescent development. I J. Brooks-Gunn, R. Lerner & A.G. Peterson (Eds.), The Encyclopedia of adolescence (pp. 746–758). New York: Garland.
- Ertesvåg, S. K. & Roland, P. (2013).** Ledelse av endringsarbeid i barnehagen. Gyldendal akademisk.
- Mead, G.H. (1934).** Mind, self and society. Chicago: The University of Chicago.
- Pianta, R.C. (1999).** Enhancing relationships between children and teachers. Washington DC: American Psychological Association.
- Pianta, R.C., Hamre, B.K. & Mintz, S. (2012).** Classroom Assessment Scoring System. CLASS. Secondary manual. Brookes.
- Wubbels, T., Den Broek, P., Wijman, L., Mainhard, T. & Tarteijik, J.V. (2015).** Teacher - student relationships and classroom management. In E.T. Emmer & E.J. Sabornie (Eds.), Handbook of classroom management. Routledge, New York.
- Walker, J. (2008).** Looking at teacher practices through the lens of parenting style. Journal of experimental education, 76 (2), 218–240.
- Wentzel, K.R. (2002).** Are effective teachers like good parents? Teaching styles and student adjustment in early adolescence. Child development, 73 (1), 287–381.

Bekymringsfullt fravær (Målrettede tiltak)

Hva gjør kontaktlærer?

Hva gjør jeg som kontaktlærer?

Ugyldig fravær fra første time

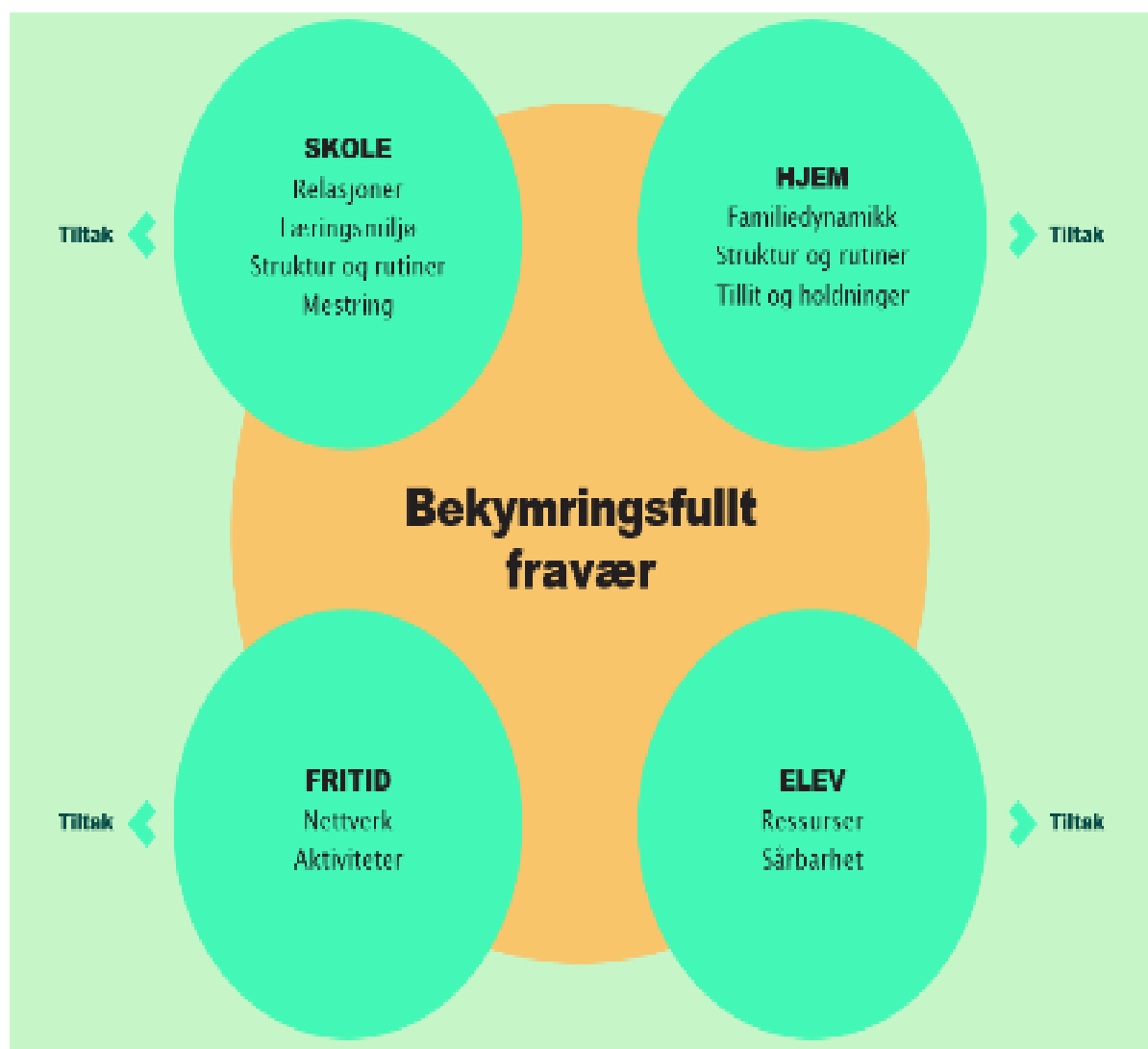
Har høyt gyldig fravær (over 5 dager i semesteret)

Har gjentakende forsentkomninger (4 på en mnd)

Møter på skolen, men går igjen

Er på skolen, men ikke i timene

Oppgave	Dato	Råd/veiledning til lærer	Dato
Snakk med eleven og foresatte- samme dag . Hvis bekymring vedvarer, snakk med skolefraværskoordinator på skolen. Dokumenter i elevmappen		Uttrykk omsorg, og still åpne spørsmål. Dersom bekymring avkreftes, avslutt saken. Dersom bekymring bekreftes gå videre til neste steg.	
Avtal møte med elev og foresatt og gjennomfør kartleggingssamtale – innen 1 uke . Finn gode tiltak i samarbeid med elev og foresatt. Maler finnes i vedleggene. Dokumenter i elevmappen.		Varsle rektor. Benytt mal for kartlegginger og mal for aktivitetsplan Bruk av analysespørsmålene i pedagogisk analyse kan benyttes. Evaluer etter tre uker.	
Innkall til evalueringsmøte etter tre uker . Har tiltakene ikke hatt effekt, lages en ny plan med reviderte tiltak. Dokumenter i elevmappen.		Hvis tiltakene ikke har hatt ønsket effekt bør saken drøftes i lokalt tverrfaglig med PPT, brobygger og foreldre.	

Denne pedagogiske analysemodellen er utarbeidet av arbeidsgruppen for skolenærvær i Oslo kommune med bakgrunn i Kearney, 2008.

Punktene i støtteteksten til analysemodellen er veiledende for hva som bør undersøkes nærmere innen de fire ulike områdene skole, hjem, fritid, elev, for å få bedre kjennskap til hva som påvirker fraværet (Kearney, 2008)

	Analysespørsmål	Råd og arbeid med tiltak
SKOLE Relasjoner	Har eleven gode relasjoner til voksne på skolen?	• «Banking time» med eleven (Roland, 2021) – elev og lærer gjør lystbetont aktivitet ønsket av eleven selv, i et begrenset tidsrom. • Ta utgangspunkt i elevens interesser, og tillat å legge fag til side. • Kontaktlærer eller annen viktig voksen setter av tid til å bli godt kjent med eleven. • Oppretthold jevnlig kontakt med eleven skriftlig, enten digitalt via sms, e-post eller Teams, eller gjennom skriftlige beskjeder og brev. • Utvis lærersensitivitet (vær oppmerksom på speiling av atferd). • Validering av følelser – lærer legger merke til elevens følelser i vanskelige situasjoner, og aksepterer og bekrefter disse. • Lærer er oppmerksom på eget kroppsspråk, ansiktsuttrykk og stemme, i tillegg til å være utforskende i tilnærmingen. • Lærer drar på hjemmebesøk, avtaler turer i nærmiljøet eller møtes på bibliotek eller kafé.
	Har eleven gode relasjoner til medelever?	• Bruk funn fra kartlegging av sosiale nettverk i klassen (sosiogram). • Iverksett voksenstyrte sosiale tiltak, som lekegrupper, hemmelig venn, trivselsledere, strukturerte aktiviteter i friminuttene og faddere. • Ha organiserte/voksenstyrte aktiviteter i friminutter (f.eks. kortspill, sjakkgrupper, bordtennisturneringer og «boksen går»). • La elevsammensetninger og læringspartner rullere. • Gjennomfør voksenstyrt plassering i klasserommet både i sosiale situasjoner og ved skolerelatert arbeid (f.eks. ved laginndeling i kroppsoving og inndeling i turgrupper). • Eleven lager liste over trygge elever som lærer benytter ved gruppeinndeling. • Styrk elevens posisjon i klassen gjennom å legge opp til oppgaver og prosjekter der eleven har spesiell interesse eller kompetanse. • Lærer sørger for at eleven får vite at den er savnet og en viktig del av klassen (brev fra klassen). • Styrke foreldrenettverket i klassen. • Foreldre kan oppfordres til å invitere klassekamerater med hjem eller på aktiviteter (dra på bowling, spise middag, være ute sammen, ha filmkveld osv.). Oppretthold slik aktivitet også når eleven har perioder med skolefravær.
	Hvordan er relasjonen mellom skole og hjem?	• Skolen har tillit til at foresatte ønsker det beste for barnet sitt, og at de gjør sitt beste for at eleven skal komme på skolen. • Skolen har et særlig ansvar for å framstå varme og empatiske og lytte til foresattes og elevens opplevelse av situasjonen. • Lytt til foresattes bekymringer og behov. • Ha forståelse for at foresatte kan bli usikre på om skolesituasjonen er trygg for barnet. • Støtt foreldrene med å stå i elevens ubehag. Hjelp til og vis forståelse for å møte motgang. • Beklag dersom skolen har begått feil. • Lag klare avtaler for kommunikasjon mellom skole og hjem. • Legg møter til tidspunkter som er gode for foresatte. • Sett alltid ny møtedato ved slutten av samarbeidsmøter.

SKOLE Læringsmiljø	Er det et trygt læringsmiljø i klassen?	• Bruk tiltak fra Kvalitetsplan læringsmiljø. • Gjør skolen engasjerende, attraktiv og meningsfull for eleven det gjelder. • Gjør tilpasninger for morgensituasjonen, som «åpen kantine», «åpent klasserom» og andre sosiale tiltak. • Sørg for tydelig klasseledelse med samkjørte voksne. • Gjennomfør observasjon og kollegaveiledning. Legg merke til lærers undervisningstype, formidlingsevne, personlighetstype og sensitivitet – skjer forskjellsbehandling, er lærer streng/ettergivende osv.? • Lærerne på trinnet har en felles standard som skaper forutsigbarhet på tvers av fag (f.eks. bruker alle det samme stilletegnet). • Alle voksne som er rundt eleven, er informert om elevens behov og avtaler. • Klassereglene er tydelige. • Det holdes klassemøter. • Klassen har felles trening i sosiale og emosjonelle ferdigheter. • Gjennomfør trivselsundersøkelser i klassen og på trinnet. • Ha gruppeundervisning/-lek. • Drøft om eleven bør bytte klasse dersom man ikke lykkes med å sikre et trygt miljø.
SKOLE Struktur og rutiner	Opplever eleven å ha god oversikt over hver skoleuke, -dag og -time?	• Undersøk om det er mønster i fraværet knyttet til spesifikke dager eller timer. • Ha tydelige og forutsigbare planer for elevens skolehverdag. • Bruk de 7 H-ene for å gi best mulig informasjon, se vedlegg. • Skriv målformuleringer på tavlen i alle fag. • Gi tydelig og tilstrekkelig informasjon om innhold i timer, særlig i fag eleven er utrygg i (send f. eks. sms med informasjon om innhold i KRØ-timen dagen i forveien). • Gi individuelt tilpasset faglig hjelp og sosial støtte. • Ha godt planlagte overganger mellom aktiviteter og timer. • Unngå mange voksenbytter om mulig. • Sørg for god informasjonsflyt internt på skolen. • Gi nødvendig informasjon til nye lærere og vikarer. • Forsterk inspeksjonen ved starten av skoleåret og etter behov. • Vis fleksibilitet i møte med elevens behov faglig og sosialt, i vurderingssituasjoner og ved oppmøteplan (kan f.eks. ha eget sett med bøker tilgjengelig på skolen). • Gi beskjed i god tid hvis planer endres, slik at eleven ikke stresser unødvendig eller blir overrasket. • Informer om «annerledesdager» og tilrettelegg for eventuelle alternativer. • Hold avtaler. Forklar hvis avtaler endres, og at dette kan skje.

	Er overganger tilstrekkelig sikret?	• Sikre alle potensielt vanskelige overganger – fra barnehage til skole, fra trinn til trinn, mellom skoleslag, etter helger/ferier, fra friminutt til time, ved ankomst skolegården og mellom ulike oppgavetyper og aktiviteter gjennom skoledagen. • Start kontakten med eleven i slutten av skoleferien (plandager). • Planlegg første skoledag og den første tiden etter ferien sammen med eleven før dere går ut i ferie – gjerne noe attraktivt. • En trygg voksen møter eleven utenfor skolebygget slik at foresatte kan dra. Unngå å dvele slik at atskillelsen ikke blir langvarig. • Gi eleven mulighet til å ha med annen trygghet i overgangssituasjonen (f.eks. en bamse eller en hemmelig stein i sekken). • Legg til rette for at eleven får komme inn i klasserommet før eller etter de andre. • Start timen med en lystbetont aktivitet før det faglige arbeidet. • Gi belønning for mestring av oppmøte (f.eks. gratiskuponger til kantina, sosial aktivitet som eleven liker). • Lærer sender oppmuntring på sms om morgenen. • Kan venn eller kjente følge eleven til skolen? Kan eventuelt foresatte, slektning kjøre til skolen? • I opptrappingsplanen kan det å møte eleven i bilen i 10 minutter føre til neste mål for mestring. • Ved større overganger som skolebytte, samarbeid tett med foresatte, og bruk god tid på detaljerte forberedelser. Besøk skolens områder (klasserom, kantine, toalett osv.) og lærere utenom skoletid. Lag en omvisningsfilm dersom fysisk oppmøte blir vanskelig. • Lag videohilsen fra nye lærere. • Forbered oppstart på skole, i overgang fra barnehage til skole. • Gi sårbare elever med høyt fravær tilstrekkelig tett oppfølging og veiledning i forbindelse med linjevalg og forberedelse til videregående opplæring.
SKOLE Mestring	Har eleven nok mestringsopplevelser i skolehverdagen?	• Få kjennskap til elevens skolesituasjon på detaljnivå, både faglig og sosialt. Bruk kartleggingsverktøy, f.eks. skalering. Hvilke situasjoner, fag, lærere, medelever, læringsstrategier og metoder bidrar til mestring hos eleven? Opplever eleven arbeidet som håndterbart og overkommelig? • Jobb målrettet med elevens mestringsstro. • Tilpass alle oppgaver, og legg i sårbare perioder opp til oppgaver man er sikker på at eleven vil mestre. • Lag avtaler om at eleven ikke trenger å snakke høyt, svare på spørsmål eller vise fram oppgaver i klasserommet. • Gjennomfør fleksible vurderingssituasjoner (f.eks. prøver, innleveringer og framføringer). Ha perioder med avtaler om muntlig tilbakemelding, egne mestringsmål, støtte ved forberedelser og støtte i selve vurderingssituasjonen (f.eks. gjennomføre på eget rom alene eller med noen eleven er trygg på, eller lese inn lydfil hjemme). • Kommuniser med eleven via chat underveis i timen. • Begrens antall vurderingssituasjoner. • Begrens lekser, eller ha perioder uten lekser. • Lærer hjelper eleven med å sette seg faglige og sosiale mål som den kan jobbe fram mot. Bryt målene ned til overkommelige delmål, og hjelp eleven med å vise til alt den har klart. Vis gjerne til mestring av tilsvarende situasjoner: «Hva gjorde du da? Hvordan fikk du det til?» • I starten, etter langvarig fravær, kan det i noen tilfeller legges opp til «feilfri læring» slik at eleven ikke møter unødvendige nederlag.

HJEM Familie- dynamikk	Hvordan opplever elev og foresatte familiedynamikken?	• Bruk Hei-spillet som en inngang til å snakke om familiesituasjon og følelser. • Kartlegg viktige hendelser i familien som kan være årsak til økt fravær. • Snakk sammen om terskel for fravær. • Eleven bør ha noe alenetid med foresatte uten søsken. • Styrk relasjoner til søsken, eksempelvis eldre søsken som kan bidra med leksehjelp eller følge til skolen (dette må vurderes, da søsken også ofte kan være i en vanskelig situasjon). • Fortsett å gjøre hyggelige ting som familie selv om eleven har høyt fravær. Gjør ting eleven mestrer godt, og har lyst til. • Informer foresatte om fraværproblematikk, fysiske reaksjoner, og hvordan snakke med barn når de er engstelige. Samarbeid med PPT/BUP/Psykisk helse og familiestøtte/helsesykepleier. Skolen bør tidlig samarbeide med helsesykepleier. De kjenner ofte til familien (husk samtykke). • Undersøk om det er konflikter i familien som kan påvirke eleven negativt. • Dersom det er sykdom i familien, forklar for eleven hvem som har ansvar for foreldre. • Avklar om familien får tilstrekkelig støtte av slekt/nettverk. • Finn tilbud om foreldreveiledning. I BTI trinn 1 er det skolehelsetjenesten som er første skritt. Deretter kan foreldre eller helsesykepleier kontakte PHFS. • Jobb med styrking av den autoritative voksenrollen (varm og tydelig) (Roland & Westergård, 2015), gjennom foreldreveiledning av PHFS. PHFS arrangerer også foreldrekvelder/temakvelder om voksensrollen og skolefravær.
HJEM Struktur og rutiner	Finnes det gode rutiner for arbeid med lekser og for kvelds- og morgensituasjoner?	• Ha gode hverdagsrutiner for søvn (legge seg og stå opp til faste tider, også i helger), måltider, fysisk aktivitet og internettbruk. • Lag gode rutiner for lekser, og gjør tilpasninger i leksemengde dersom situasjonen utløser konflikter i familien. • Begrens tilgangen til mobil og nettbrett om natten. • Sørg for at eleven ikke snur døgnet i helgene. • Avklar roller og ansvar i leggesituasjonen og om morgenen. • Avklar hvilke behov foresatte har for støtte, og undersøk om det finnes personer i nettverket som kan bistå/avlaste. • Etabler klare avtaler om hva eleven skal ha tilgang til dersom den blir hjemme fra skolen (mobil, sosiale medier, tv, gaming osv.) • Når eleven er hjemme fra skolen, bør det tidsrommet eleven har skoletid, bli viet aktiviteter som støtter opp om bedre fysisk og mental helse. Lystbetonte aktiviteter kan gjenopptas «etter skoletid». • Sjølv om eleven uteblir fra skolen er det viktig å ha gode rutiner og opprettholde en god struktur i hverdagen. Det er viktig å holde kontakt med venner og fritidsaktiviteter. • Gi foreldreveiledning i tilbakeføringsperioden gjennom PHFS, for å støtte foresatte i å være utholdende i arbeidet med å hjelpe eleven tilbake til skolen.
HJEM Tillit og holdninger		• Foresatte er informert om lover om skolerett og skoleplikt. • Foresatte anerkjenner at skolen deler deres ønske om at eleven skal lykkes i utdanningsløpet. • Foresatte har tillit til at skolen gjør sitt beste for at eleven skal ha det godt på skolen. • Foresatte følger regler for kommunikasjon om fravær. • Skole og hjem har en klar og konstruktiv kommunikasjon. • I møter må det gis tydelige og definerte oppgaver ut fra ansvars-områder, og foresatte følger opp avtaler som planlagt.
FRITID Nettverk	Hvem er eleven sammen med på fritiden?	• Kartlegg hvem eleven er sammen med på fritiden (fysisk og digitalt). • Avklar om det er behov for at noen fra elevens nettverk bistår med gjennomføring av fritidsaktiviteter. • Øk elevens besøk av venner hjemme. • Undersøke om eleven har rettigheter til støttekontakt.

	Hvilke fritidsaktiviteter har eleven?	• Kartlegg alle interesser og fritidsaktiviteter (fysiske og digitale). • Oppretthold fritidsaktiviteter for å unngå sosial isolasjon. Hva er populært på trinnet? • Finn fram til nye aktuelle fritidsaktiviteter. • Ha fokus på positive opplevelser og aktiviteter med venner og familie i perioder der fravær skaper konflikt og uro i familien. • Benytt gjerne elevens favorittaktiviteter som belønninger i belønningssystem. • Drøft om eleven kan ha tilgang til tv, internett og mobil når eleven er hjemme. • Bruk elevens interesser aktivt i skoletiden, i skolearbeidet og i forbindelse med lekser. Her finnes flere kommunale tjenester som kan hjelpe.
	Hvilke styrker har eleven? Hvordan kan elevens styrker benyttes til å øke skolenærværet?	• Kartlegg elevens styrker både i skolesammenheng og på hjem- og fritidsarenaen. • Be om hjelp fra foresatte, søsken og venner til å beskrive elevens styrker. • Finn ut hvordan disse styrkene har hjulpet eleven med skolenærvær tidligere, og hvordan de kan fortsette å hjelpe eleven. • Styrk eleven gjennom å benytte historier (narrativer) om hvordan den har overkommet hindre tidligere. • Lag visuelle framstillinger av elevens styrker. • Definer hvilke styrker som kan benyttes aktivt i arbeidet med å øke skolenærværet.
	Hvilke sårbarheter har eleven? På hvilke måter påvirker sårbarhetene skolenærværet?	• Få kjennskap til elevens skolehistorikk, og om det f.eks. har vært skolebytter, mobbing osv. • Fysiske plager og «vondter» må undersøkes av helsepersonell for å vurdere om vondter er fysiske symptomer på følelsesmessig ubehag, og avgjøre hvilke tiltak som bør gjennomføres. • Finn løsninger på hvordan eleven, med hjelp fra voksne, kan håndtere de fysiske plagene i skolehverdagen (gjennom f.eks. pleie, hvile eller medisiner). Ta eleven med i arbeidet med å finne gode løsninger. • Vurdere om eleven har nytte av samtale med helsesykepleier i denne fasen. Husk i så fall på samtykke. • Kartlegg om eleven har bekymringer som kan påvirke skolenærværet. • Undersøk om eleven er engstelig for noe på og/eller utenfor skolen. Er eleven sosialt ukomfortabel, eller lider den av separasjonsangst eller frykt for sykdom og smitte? • Bruk narrative spørsmål eller mirakelspørsmål-teknikken: «Hvis du våknet og alt var bra, hvordan ville dagen din sett ut?» • Ha samtale om hva som skaper stress, og om normalisering av engstelse. Bruk støtte fra denne veilederen og snakk om toleransevindu for læring, angstkurve og energi- regnskap for hva som stresser og ikke. • Lær eleven problemløsningsferdigheter og hvordan den bedre kan møte motstand når unngåelse er blitt en strategi. • La eleven ha ukentlige samtaler med en trygg og kompetent voksen for å kartlegge stress, få støtte til å stå i motgang, sikre trygghet og avklare forventninger. • Undersøk hvorvidt eleven har sårbarheter ved læring, og/eller kartlegg sosial og emosjonell kompetanse. • Bidra til økt forutsigbarhet og tryggere skolehverdag ved å informere om hva som skjer, når, med hvem osv. • Lag egne dagsplaner og egne arbeidsplaner for hver økt. • Ivareta behov for skjerming, pauser og exit-ruter. Hvis eleven har angst, trenger den et sted å henvende seg i stedet for å dra hjem. • Tilrettelegg for sosialt samspill i mindre grupper.

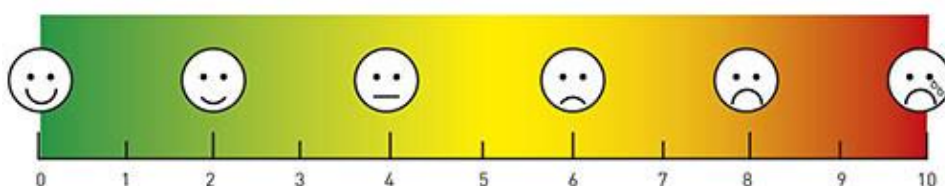
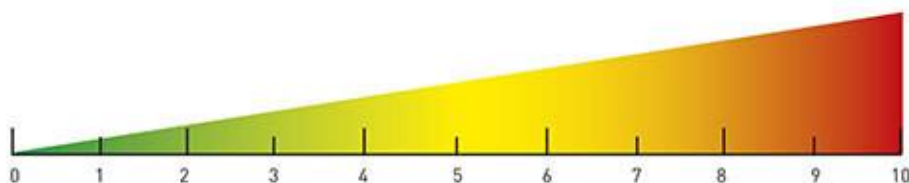
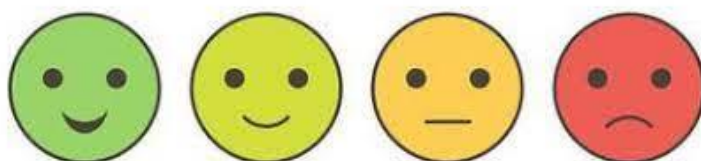
Andre mulige verktøy/kartlegginger og tiltak

Det finnes mange ulike kartleggings- og samtaleverktøy for å få frem elevens stemme ved bekymringsfullt fravær. Under følger noen eksempler og metoder.

Defokusert kommunikasjon

Med defokusert kommunikasjon retter du som voksen blikket (gir oppmerksomheten) mot aktiviteten dere holder på med, heller enn direkte mot eleven. Sitt ved siden av eleven og ikke ovenfor. Bruk åpne og undrende spørsmål, uten å kreve svar fra eleven. Eleven kan delta gjennom å peke, tegne eller fargelegge.

Gradering eller skaleringsskjema

«Sånn vil jeg ha det på skolen»

Støttmateriell for samtaler om hvordan barn med autismespekterforstyrrelser, ADHD og Tourettes syndrom vil ha det på skolen og skolefritidsordningen. Brukes for å finne ut hva eleven trenger av tilrettelegging på skolen og/eller på SFO.

Lenke til utskriftsvennlig versjon:

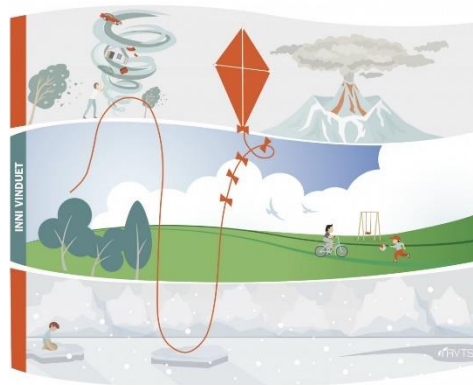
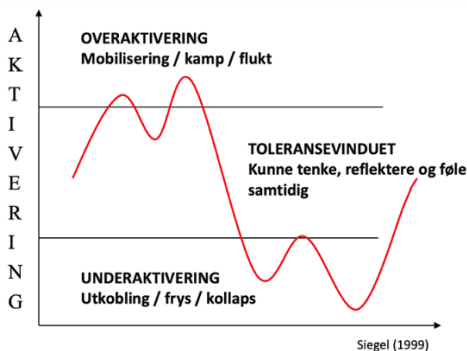
<https://www.statped.no/globalassets/laringsressurs/dokumenter/02-bokhefte/sannviljeghadet071020.pdf>

Snakke med barn

Dette verktøyet kan du bruke for å øve deg på å snakke med barn og ungdom i ulike aldre om vanskelige temaer som vold, overgrep, rus og andre sensitive temaer. Nettsiden er: [snakkemedbarn](#). Det er utformet som en simulator, og kan også være et godt utgangspunkt for fagdag på skolen eller brukes i grupper.

Toleransevindu

I samtaler med elever om hvordan skolehverdagen er og hvordan egne tanker og følelser kan påvirke denne, kan toleransevindu benyttes som illustrasjon. Dette kan være nyttig både i samtaler med elever, men også i samtaler med foreldre og ansatte ved skolen. Det finnes flere versjoner av dette verktøyet, utformet for ulike aldre. Se [RVTS- Toleransevindu](#) for mer informasjon.

Verktøykassen og de tre gode hjelperne

Dette er en ressurs utviklet av [RVTS - Verktøykassen](#) og har som mål og kunne hjelpe barn som strever med selvregulering og selvforståelse, og barn som utsettes for stress og belastninger. Dette er et godt verktøy i bruk av arbeid med traumesensitiv omsorg og forståelse.

PPA og Psykisk helse og familiestøtte har også kunnskap om verktøyet og kan bistå med veiledning.

Individuell ukeplan

Etter kartlegging i samarbeid mellom elev, skole og foresatte kan det være nyttig å skrive ned hva det forventes at eleven skal mestre i arbeidet med å møte på skolen, og hva som forventes når det gjelder elevens delaktighet i opplæringen. Vær oppmerksom på at det å skulle mestre skolenærvær ofte er energikrevende i oppstarten. Innholdet i opplæringen bør derfor tilpasses til mengde og omfang i en periode, da førsteprioritet er å etablere og stabilisere fysisk oppmøte.

De 7 H-ene er grunnleggende prinsipper i pedagogisk tilrettelegging for elever med behov for struktur og forutsigbarhet. Som lærer kan du bruke disse punktene for å tydeliggjøre informasjon for eleven. Dette kan være til hjelp i planlegging av for eksempel enkelttimer, turer og annerledesdager.

De 7 H-ene gir elevene forutsigbarhet og struktur i skolehverdagen.

- 1. Hva skal jeg gjøre?*
- 2. Hvor skal jeg være?*
- 3. Hvorfor skal jeg gjøre det?*
- 4. Hvem skal jeg være sammen med?*
- 5. Hvordan gjør jeg det?*
- 6. Hvor lenge gjør jeg det?*
- 7. Hva skal jeg gjøre etterpå?*

Det kan hende at 7 H er litt for mye for eleven å ha fokus på og at skolen kan velge ut det som er mest passende.

Undervisning i hjemmet, i en begrenset periode

Dersom en elev er for syk til å motta tilrettelagt opplæring på skolen, men frisk nok til å ta imot opplæring har eleven rett til hjemmeundervisning.

I en overgangsperiode kan elever med bekymringsfullt fravær som ikke kommer seg på skolen motta opplæring hjemme eller på andre arenaer i et forsøk på å øke skolenærværet. Gi eleven en opplevelse av normalitet i hverdagen ved å skape en ramme for opplæringen. Opplæring som gis i hjemmet, gis ofte intensivt gjennom eneundervisning og bør derfor komprimeres til å gjelde en begrenset periode av dagen (for eksempel en time) og i et begrenset omfang av fag. Det er vanlig å jobbe tverrfaglig og med grunnleggende ferdigheter for å skape mestringsopplevelser.

Hjemmeundervisning kan gis på ulike måter; alt ettersom elev er i stand til rent helsemessig å gjennomføre, hvor forutsigbar deltakelsen kan være, samt hvilke muligheter skolen har til å organisere opplæringen.

Det må henvises til PPA (pedagogisk psykologisk avdeling) for en vurdering av om eleven har behov for spesialundervisning i form av annen organisering av opplæringen/ hjemmeundervisning. Undervisningen kan blant annet foregå i form av:

- Opplæring via teams en til en med lærer/assistent gi noen timer per uke i kombinasjon med selvstendig arbeid
- Oppgaver og skolemateriell sendes hjem
- Lærer kommer hjem til elev

- Lærer følger opp på telefon/e-post/teams
- Bruk av AV1 Robot

Dersom eleven er helt fraværende fra skolen, sørg for at eleven opprettholder positiv kontakt med medelever. Dette kan for eksempel gjøres ved brev fra klassen, besøk fra klassekamerater, deltagelse i chat eller videobrev. Kontaktlærer kan også oppfordre klassen til å sende hyggelige tekstmeldinger og til å besøke eleven i fritiden. Foresatte tas med på råd.

Digital undervisning

Dersom eleven har god selvledelse, kan det legges opp til at eleven følger deler av opplæringen digitalt. Dette krever at skole følger opp det som gjøres hjemme, og god dialog med elev og foresatte om hvordan opplegget skal være.

AV1-robot

AV1 er et personlig kommunikasjonsverktøy utviklet for at langtidssyke barn skal kunne ta del i skoleundervisningen og det sosiale livet som følger med. Målet er at AV1 skal gjøre det litt lettere for det syke barnet å fortsette utdannelsen og opprettholde sosiale relasjoner. AV1 er designet slik at den kan plasseres på elevens pult. Via AV1 kan den hjemmebaserte eleven aktivt følge undervisningen via en sikker tilkobling. AV1 kan roteres 360 grader, har mulighet til å rekke opp hånden, og har høyttaler.

Oppvekst har et begrenset antall roboter til bruk ute i skolene. Robotene tildeles etter en forenklet søknadsprosess, og er å regne som en tilrettelegging av undervisningen. Det er ikke krav om vedtak om spesialundervisning for å kunne bruke en robot.

Bruk av roboten er da ikke permanent løsning for elever med bekymringsfullt fravær, men kan for noen elever være et skritt på veien i tilbakeføringen til klasserommet. Statped har veiledende råd for eventuell bruk av roboten. Se egen rutine i Samsvar.

Alternativ opplæringsarena

Elever med komplekst skolefravær kan ha vært borte fra skolen i lengre perioder. Veien tilbake til skolen kan oppleves lang og stressende, og det kan bli for stor overgang å gå tilbake til skolen som første steg. For disse elevene kan alternative opplæringsarenaer være gode utgangspunkt for mer praktisk orientert læring. Lillestrøm kommune har egen rutine som skolen skal følge [Rutine for Alternativ opplæringsarena](#).

Fritak fra opplæringsplikten

Alle barn i opplæringspliktig alder i Norge har plikt til grunnskoleopplæring. Kommunen kan helt eller delvis fritta en elev fra opplæringsplikten, dersom hensynet til eleven tilsier det (opplæringsloven § 2-1 fjerde ledd). Dette er bare aktuelt i helt spesielle unntakstilfeller, først og fremst der er urimelig overfor eleven å gjennomføre opplæringsplikten, for eksempel ved alvorlig sykdom som har medført omfattende fravær fra skolen, eller for særlig evnerike elever som ønsker å forsere klassetrinn eller enkeltfag.

Et ønske om å vurdere fritak fra opplæringsplikten kan komme fra barnets foreldre eller fra skolen. Skolen kan imidlertid aldri pålegge en elev slikt fritak. Fritak fra opplæringsplikten forutsetter alltid skriftlig samtykke fra foreldrene (eller fra elever over 15 år).

Elever som blir fritatt for opplæringsplikten, mister ikke opplæringsretten. De har fortsatt rett til å ta igjen, på et senere tidspunkt, den del av opplæringen fritaket gjelder. Det foreligger dermed fortsatt en rett til en samlet grunnskoleopplæring i ti år

Fritak fra opplæringsplikten bør alltid drøftes med PPA på lokalt tverrfaglig møte. Det krever videre en søknad fra foreldre som sendes fagstab og en henvisning fra skolen til PPA. PPA gjør en vurdering av dette behovet på bakgrunn av uttalelse fra spesialisthelsetjenesten. Se rutine [Fritak fra opplæringsplikten](#).

Litteraturliste:

Ann Cecilie Bergene, Karl Solbue Vika, Brit Lynnebakke, Maria Njølstad Vonen, Rønnaug Haugland Lyckander og Ørjan Arnevig Samuelsen. 2023. Fravær som vekker bekymring. Skoleeieres og skolelederes inntrykk og forståelse av fraværssituasjonen i Skole-Norge. Link til rapport: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2023/fravaersomvekkerbekymring/>

Havik, Trude. 2023: Skolefravær – og forstå og håndtere skolefravær og skolevegring.

Ingul, Ingul, J. M. (2016) Skolevegring hos barn og unge Kearney, C.A. (2001) School refusal bahavior in youth. A Functional approasch to assessment and treatment. Washington, DC: American Psychological Association

Kearney, C. A., & Graczyk, P. (2014). A response to intervention model to promote school attendance and decrease school absenteeism. *Child & Youth Care Forum*, 43(1), 1–25.

Statped: <https://www.statped.no/temaer/skolefravar-og-nevroutviklingsforstyrrelser/>

